

Microfilmed 12/3/98

NAME *Henrietta V. Mhlongo.*
NAAM

(78) 530

MAR - 7 1942

K13/27

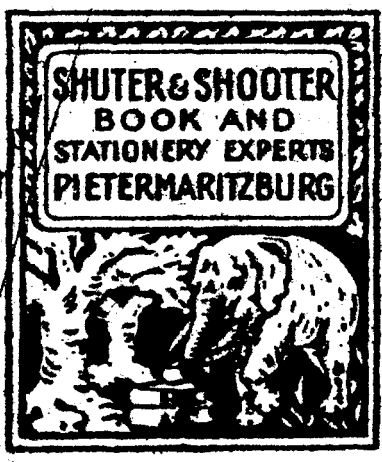
No. 2

MAR - 7 1942

JOTTER

100 PAGES

*Indexes
Agriculture
Cultures
and related
matters
the Union*

K13-0-0

SUBJECT *Fair View M. S.*
VAK
STANDARD *Umzumbi Rail.*
STANDERD
SCHOOL *Natal.*
SKOOL
28-2-42

J.S.S.S.

530(9)

s. Tiddo.

530

Tilima.

Y
Z
—
G
W
A

Umumu mangabe ewufati we-
muti, ufwanele abimukela ka-
bona kokuthi utilimile tino toha
netilimwayo, ukute umuti waha
ujize.

Ngoba bana, netiyambi ka-
tophambubeta ekhwalhe, afika
abanyalele ngekweka kwake
kangalo ujumisa injoda yake
eliveri. Ligama lemuti waha
liyema.

Banu labamnyama yika-
nu nabakwatisa kabulu ku-
ngenisa tiyambi. Sengathi yi-
banu nabake badabuka na-
yolo. Naleyolo yabo yakhel-
wa etulu kweliveri neli-
tholwa enqawajini yakulu
nkulu net nezunqwele ne-
lithi, "Ningaholwa yikw

ngenisa tiyambi. Ngoba ngane-
limwe lilanga nyoke ringeni-
se ingilosi ringananzile.

Kwedlulana banu nekugan-
wa. Nomumwe numtane
umane athi enesandla ne-
sephana kahle, yena, afane
athi uyaganwa, aganwe yi-
mbwa nje. Ino, nje, nengeke
umwenzulele mumu roma ese-
bulakile kumumtane.

Leyono, ke, ijumata um-
numtane walaho kungati
kwaphambukela ziyambi ku-
lowo muti. Mangabe kike
kwangena mumu, nje, ufi-
ke injoda ibakata, nje, ye-
saba maqumbane wayo.
Ngoba mangabe nke ya-
thatha kudla yenyulela
mumu, utothukuthela ma-
qumbane. Abusinku injoda
ngeke ilale kahle. Kote
kuse ethetha mankomazi.

Sithethela kudla kwahle nokw
 thathwe yinjoda yakwenyu
 lela umum noyeshambi.
 Iyosikati ite aphuthelwe na
 wusebedi nengawuphuma e-
 haya iwijoyinele. Usebedi
 wekugona injoda, ayiqamele
 ngelifuphi. Ayilalise kahle esi-
 fubeni sahe, izeke kudliwa
 yimazenze.

Ithi iwuka ekuseni, iwuka
 sekuhona imvuka yayo. Seyi-
 yadla iyayamba ke. Noma
 iyambite iyambi yesuthi
 iqhalabile. Kuthi noma
 iphambukela emtini, ifike
 yenyulekwe, ngoba nayo
 iwuka yadla imvuka, ku-
 mayomadi wayo, ceje, ya-
 yamba.

Kuya kulimwe majumbi,
 nabondhisi, nemanongomane,
 netinanga, nemanakeke, nema-
 selwa, netindluba, nemanake,

Kalimwe maphudi, kalimwe bo-
ntshisi kalimwe imbamba ka-
limwe mabel, kalimwe ma-
tambane, kalimwe imbondwe,
kalimwe mbila, kalimwe ma-
gula, nemathongwane

Iigabe temathanga, nema-
shwa, nemathongwane, nemagula,
nemaphudi, nemabeqe, kuya tya
dliwa. Tiye tiklabehwe ekha-
thi, tiphume tibe tibili. Kubuya
kuklabehwe tingezu, totobili.
Kube sekuba yitingezu ~~na~~
netone. Tiphewe. Tibadla-
tele, mangabe setithambile,
tephelwe. Isiphelwa esithebene
lesihulu.

Kube sekuphakekwa etithebene
netingane netiphela bamu na-
badlayo. Kudliweke.

Inombatana ibe seyitha ama-
di. Bazube. Iona titheba itibeka
Ibe seyithatha amshanyelo iya-
shanela. Kuthi tibi, itilale e-
talen

Lokumwe futhi kadla nokupha-
kelwa etithebeni, yimajumbi.
Wona ke, embiwa endle ngoba
asuke elinwe sijakeni, enelu-
jaka. Enetimanje tixhakaxho
lo.

Mangabe eselujaka noluningi,
Umunw nosuka embay ufike a-
ngume uthabe ingetulu. Awancume
ngeligeja lahe. Awujilile kasi.
Aba semba, ke Embele kujer.
Majumbi aphume nelujaka kasi.
Lujaka lunamethela emajumbini
na ketimanjeni temajumbi.

Umnikate sebedi, abambe si-
jeki asivuthulule. Kuhlephuka
tinjalo. Luwuthuluka lujaka. Aba
sewafaka emadini, awagete. Lwe-
onke luphele lujaka, kusale ti-
manje netihlophe.

Mangabe eseqedile kawagela,
awahlube. Ahlube timanje leti.
Swahluba njalo eluhlata. Naba-
mwe baye bacale ngekuwahlube
esene lujaka. Kawagete esehlubiwe.

Mangabe esegetiwe, ahubwa,
avuta amadi aphela, abase-
buthehwa esitsheni. abe sethivala
ke munu lowo nobeye ~~ko~~ ko-
wemba. Ethwale ayambe eseya
chaya nawo.

Uetothi eyamba, ayambe e-
calata imbanjane. Imbanjane
lena wuthi nofwana nesi-
cunga. Luhlonga. Kojwa wona
uba fuphi aundephi. Uba
netinjawo laba unila sikhishi-
li hona.

Lothi unuka kahle. Uqishe
unukise kwemajumbi evushwe
nabamwe bawubita ngekuthi
yimbanjane, nabamwe bathi
yimbutambutane, nabamwe
bathi yimbalimbanjane.

Bohe banu labati injaba
yekudla majumbi, besifatana,
bayawati lothi.

Uye athi munu mangabe e-
sephuma komba majumbi
ayambe ewucalata, awike. Afike

nawo chaya ceje, agete libojwe neli-
hulu. Ngoba phela, emajumbini
sidela kuphekwe liqoma lohe, neli
ngangeligqongwe la phalifini, leli
nelikala mbila mangabe ku-
dayiswa. Noma abe ngetulu
kweligqongwe mangabe liqoma
lilihulu.

Afakwe wohe elibojweni neli-
hulu. Ngoba phela, utofike
awethule ceje, athathe siphalo
nelibojwe. Aligete kahle. Abe
sendala imbutambutane nga-
kasi. Abe sebetha tohe ti-
jeku, etifaka ngakasi. Abe
sethela tinjalo ngetulu kwetijeku
ngoba amagori ohe uyawe -
phula etijekwini ngesihathi esa
wahaba luhlata majumbi.
afake amadi, ke. Abase unilo
ceje, agximeke libojwe etiko.

Kuthi mangabe sekungu-
butela, athela sawoti. Abasele.
Atobwadlatele abwadlatele ma-
jumbi, kute kuvushwe tinjalo.

Tibe nemivere yekuvushwa.
 Kube yithona ebasela ecinisa
 abasele, abasele. Kute kube yine,
 sije shathi lesi mangabe
 esha amadi awathele.

Utokala abone, ka, neku-
 thi tijekw nato tivushive
 ngokw. Kushe amadi, eje,
 awephule. ^{awephule} Abelibojwe emsa
 mo, elitibukhule.

Lithi mangabe seliphume
 umoya, aliphake. Utothi ma-
 ngabe esetophaka, edenje: -

Utoha amadi ngesitsha, awa-
 beke ngakebojweri. Yena abe
 esetigetile tandla tate, ngobe ese-
 tophatha kudla.

Abeki sithabe nesikhulu ejute
 kwelibojwe. Aligobise. Majumbi
 athi buhlu, ngoba egqwele phela.
 Abe sewajonsa ngesandla, ewa-
 jonsela esithebeni. Athi mangabe
 esha, ethi uyaphaka, angasi-
 phepheti sandla. Asicwilise e-
 madini lawo nabanjayo.

Athi mangabe esephakela kwe
gqala kulesithebe nesihulu, abe se
evusa libojwe, noma esehona
majumli elibojweni.

Abe sethatha siyadansa (si-
zoku nesihulu) anike ingane ne-
ngane kojwa nesejida, iyamba.
Ijabule ingane ithole lijumli
nelihulu! Ibe sezizayeka, ke,
kugqolotela nina ephaka. Itha-
the lijumli layo iphume iye
kodla enyango, ijabula.

Abe sebuye athathe sithebe
semnumtane, nesihle, atopha-
kela majoda ahe kusona. ngo-
ba phela emtini kungase ku-
be hona banu belibandla.

Kube hona injoda yabo, neba-
fowabo nababili, nezise wenyeni.
Laba bobane belibandla, bangase
badle njawomwe. Ngaphandle
kokuba kube hona libhelo leku-
ba uzise webafana yena apha-
kelwe yajwa. Kojwa invama.

K13/27

naye yise webafwana uye athande
kudla nemajodana nemajodana
abe mangabe besadla njawomwe.

Lowo, ke, weafalana nophaka-
yo, aphakele kulesithebe selibandla,
akhethe tinjala tojwa. Asigongise
sithebe, edela kokuba baale besuthe.

Majoda akusiwo ohe nadla ma-
jumbi. Nalawo inawadlayo, a-
watidhi tizeku. Atizekiswa yiku-
timuka kwato. Ngoba kuye ku-
thiwe injoda nedla tizeku, ito-
ba nesisenje. Sibe ngangakisi-
gaxi sesizeku nesidlileyo. Ngako,
ke, mangabe kufhakwa maju-
mbi, unumw nophakayo ugaphela
kokuthi kuhlile libandla aphaka-
kele tinjala tojwa, angakfaki
lijumbi nelizisizeku.

Abe sethatha nesumwe si-
thebe ephakela bafwana naba-
ngakabi yitisiwa. Abaphakele
ahlanganise tinjala netizeku.
Aphakele tingane esuthebeni sato.

Atiphakele tinjalo netijeku. Mano
 mbatana awahlanganise nabonina
 ngesithebe. mangabe kuhona
 sahkati, asiphakele sojwa, ngo-
 ba sona sibuye pitibekele.

Abe ese taba, ke, titchebe.
 sekudliwa, ke. Kudliwe, kudliwe
 kudliwe, kudliwe, kucejwe.
 Ngoba phela umum uyatikhubela
 majumbi. Amukho nohkhubela
 yimomume.

Mangabe sekuphelile ku-
 dla, usetobuyisa madi ngesitsh
 umum wesifalana nofanelyo.
 Anike libandla ligete tandla
 neminomo, ceje, licumbe. Lixube

Lows nothe madi ekuxu-
 ba, ubayibisa ceje, abe ke libkhi
 abe sebuta mahasi, eshanyela.
 Babe sebebema banuntane ma-
 ngabe sehexabile.

Ungadela uke wabona
 banu nabakwati kudla majum-
 bi. Abawalli ngetandla totombi
 bawadla ngasimwe. Lawa

wona nayitinjalo. Umunna uhamba-
ba ngesandla. Alinkamfule ngemi-
nwe. Alithi putshu. Abambé nge
matinyo, ewatho kuwasineka
kangane. Alibume, ablafune a
gwinye. Aphinye aliputshutela
eromweni alahle kasi lhasi.
Ablafune agwinye. ate awaceje.

Sboyweni, ke, lokw abesele,
kunge kuthi ufate ahiphele in-
joda yabe imvuka. Ngoba ni-
yati injoda ifwana nengane
iyabekelwa. Ngoba ilamba ekuseni.

Nakumajoda raphtuta
lijiki, injoda ibekelwa nga-
bonywana lijiki, yihona iyovu-
ka iphtuta imvuka.

Naku wona lawa nahobwa
yo. Ufati uvuka kumnyamama
aphtake likhofi. Aphungise in-
joda imvuka.

Ithi ibinca injoda iphtu-
mela kandla, ibe sezizitholile
imvuka.

ngoba ribona injoda igamwa
nje, isuke ithi itedela sihlobo ne-
sihle kufati, ma ititholela ufati
wayo. ngoba utō yibeka, ayibekisa
kwengane yabe.

Majoda ayadlf. Munu no-
ganinweyo nfwanele adle ino na-
yithandayo, ngoba unemunu we-
kumchenyeka.

Ufati mangabe etogana, usu-
ke etogana injoda yabe, ngoba
eyithanda.

Umunu nomthandayo, uye
ufise kumwedela ino nehle.
Injoda yaba yingane yabo.

Kuhona namamwe ma-
joda najacileyo, ejaciswe
yikuthethiswa yibafati. Kojwa
kunele kuqinwe sibani ebu-
sutu, ununu eze sibili ayo
lala embathe kuyona injoda.
Ayithanda, ayithande, ebusutu,
kuyasa, ubwa nayo, uyayithe-
thisa. Ubakisa ngayo banu
eyeda silima sahe ngokw emvini.

K13/27

Akufwanele loko banwanani.

Umyeni waho wuyihlo ne-
nyoko. Njengoba wajela yihlo
nenyoko, nje, wabambelela enjeda-
i. Kuhle, ke, wati tijingo te-
manganaho.

Abusuku, umyeni waho u
sebeda kahulu ethokotisa wena
ngoba wakulanya kini ekuthanda.

Kuhle nawe umbonelele u-
nanomunni. Umshiyi elele.
uye komwedela imvuka. Ngoba
uyalamba ekuseni. Kufwanele
ade inywana engakaphumeli
enyango, ukutē ligati lahe
lingibilike.

Lothanda lijiki, mubekele
bonywana wawe. Lothanda
mahewu, mubekele bonywana
wawe. Lothanda majumbi, woye-
nayena, ke. Mubekele. Uphembe
kumnyamasa. Kwathele o-
thwini, afujumale. Ufujumetē
madi. Iwe ngoba usumvusa, nje,
umnika madi eku phondla. Aphon-

530

K13/27

dle. Ungahlala, ke, ejute kwake, um-
hubele majumbi. Ngoba arenya-
nyani. Niyathandana. Unga
mhubele ute umfude, ma utha-
nda. Ngoba unyango usava-
liwe. Kusemnyamana.

Mangabe esesuthi, ke, ubuthe
mahasi nyowachitha. Ushanele. Um-
yeke aqambalala mangabe esatha-
nda.

Uphume uye kwenu, nyokwe-
da misebedi yako yebuthi hona.
Uye efuleni kusemnyamana, ubuye
uphembe sewugithe unotha wa-
shanela. Ubeke kudla etiko, no-
kutohiwa ngekusa. Ukushize
kubwada. Urike tingane ma-
jumbi nasale kusihlwa, tide
utitshela tisale tihwedela. Uya-
mbe wena uye esimwini.

Uyosebeda usebede ukale
sithathi nokudhiwa ngaso e-
khweni, ubuye utobonja kudla
uphakile tingane, nebayeni bako,

nebanu bohe, nawe, nidle. Unga
yeki kumbekela unyeni waho.
Ngoba amuko nomumwe nobeke
intlalakahle yalomum. Uwena
kuphela.

Nabelitnye bejenjalo. Iiphun-
ga kungakasi injoda. Kuyasa
iyadla ngelibula kufesi. Iyaphun-
nga futhi. Kuyacala kuhala bo-
leveni, uyaphunga futhi. Kuya-
shaya madina ndala titshu-
lu. Kuyacala kuhala bofo
kuyaphungwa futhi. Kuyaca-
la kuhala bosikisi kuyadli-
wa futhi. Mangabe nitha
nda nithi futhi ninga
kalali niphunge futhi.

Wena, ke, uyini? ngo-
ba behungu bayadla. Bam-
babadla. Wena, ke, utolambisa
injoda yaho? Uothi wakusa
ngani?

Sihundla sebudala yisiku-
nda senkululeko. Ufati ujinga

ati kahle kokuthi ushade nje uya
kotonolela injoda yabe. Injoda yo-
ndliwa ngekudla.

Mangabe sekusile, musa kuba
nelulaka. Ino yabo, nje, finyela.
Uyifingqafingqe yobe misebedi ya-
kekhwenu.

Uyasebeda unelingu lekhuthi
litoshona lilanga utshalele na-
mngani wabo.

Noma boyise nevinana nabe-
jadewabo. bekwethuka tanya,
wena ungabonaki. Sebeda. U-
pheke. Badle bona besuthe. Wa-
ti sisu serjoda yabo. Ungab-
bi namngani. Mngani wabo
munwe. Yinjoda yabo.

Wena, nje, yati sisu sayo.
Uyatigaza tingubo toyo, utshisa,
uyayati kokuthi idleni. Ungab-
thethi. Khipha bohe bucikwe
babo bwekupheka, uphekele
injoda yabo.

Utobona mangabe wede -

nyalo. Utobona incibilika ngoku
 ,injoda. Uyibone ihuluphala. U-
 yibone itimuka ngoku. Uve ba-
 nu sebekhuma bathi. An! Sikani
 bani? Kani wawujace, nje ngoba
 ungenamshakati? Wanela ku-
 mthola watimuka ngoku?

Kwakuhona ufwana, yomoto-
 niwa, emncane eyibuwadi lwe-
 libungu. Uthe laha eyisiva, wa-
 ganwa yinombi.

Uthe eyoyibika, wafike wa-
 hiwa emtini. Wayesathe uyayi
 bika, uyalobola, batala netomo
 bathi abamfuni.

Inombi wayithanda wa-
 gula. Nenombi yamthanda ya-
 gula. Yabona kokuthi ayina-
 kusita lutho ngekugoya ngo-
 ba naku batali bayo aba-
 mfuni ufwana. Yabuyela ehaya.

Watisukela mathupha
 ufwana wayoticelela lenombi.
 Kwafike kwathwa, mangabe

eyiphikelele lenombi, kuhl' ayi-
lobole ayiceje.

Yomo toniwa watishaya tomo
taba yilishumi nemshoyiso. Ya-
thi injoda, yamba utijayise tohe.
uthenge bopondo nabayisihlanu
ngeyomo.

Wathi yena, ene, ngeke
aphumelele kutijayisa tomo nga
bopondo nabayisihlanu ayimwe,
ngoba enjaweni yekhwabo
tomo tishibile. Tibita bopondo
nabathathu, nanakabili, na-
pondo nelishumi. Tijabi ti
bite bopondo nabane, tiggine
ku bopondo nabayisihlanu.

Yathi injoda, ayikha-
thali yona. Wesuka ufwana
wathi enombataneni abeqe. Ya-
la inombi. Waphonseka ku-
nungu wasebeda imali. Wayi
lobola wayiceja ngemimwaka
reyisihlanu. Wasina nayo.

Uthe engakasimi lofwana

K13/27

nenombi yaba, washo waphumisela
 Imncane eyihswadi lwesiva. Emu-
 hle. Wathi ufwana, "Mina mhla
 ngagqagga nalenombi, ngotimuka."

Nempela ufwana wanele wa-
 gqagga nayo, nje, watimuka.

Yayinjani! Yayiphakela, mfana.
 Inehlidiyo nehle. Imwatisa unye-
 ni wayo.

Waye wayeyikala isekubo.
 abone impatho yayo nekuphakela
 kwayo, ancanywe ziyona. Wa-
 yithanda njalo wate wayenela.
 Mangabe seyikehaya, yamsampu-
 bla. Yafinyela yaba sigaga.
 Yakhuthala endle, yakhuthala
 ehaya. Yaphika kwasha mifula
 Yaphika imvuka yerjoda
 Yajibekeba injoda njengenga-
 ne. Yaba nomusa. Yathande-
 ka kubam bohe ehaya. Wohe
 munu, nje, wanthanda msha-
 kati wayomtoniwa.

Ithe isuka, isiva, le, ya-

bunguka. Ngoba phela kwakuyi-nyanga. Yayamba yelapha, yayamba yelapha, yate yafika kangcolosi.

Yamshiya mahoti enetingane titithathu. Wayamba umlisa. Wayamba kwathula umoya. Kwaphela mimwaka yaba mihlanu.

Yahlala ingane yemum yondla salukwati, ninatala. Yamonala noma sekukubi.

Kwathi nganohumwe busuku, mahoti eye kohlakula, kwafika inyanga. Salukwati sati habela ngethi wekubuyisa indodana ekubungkeni.

Inyanga yasivela salukwati. Yasinika uthi. Yathi kuhlale sigete imbita nezulu. Yafaka uthi ekhathi. Yathi kutofike kubungete salukwati simmemete ekhathi eluhambeni lolo. Kube sekuta mahoti, naye afike ammemete. Kube sekun

tā nfwana wake wematibulo, na
ye ammemete embiteni nfwana
nefo nowelama nombubu, naye
ammemete embiteni. Nengane
nayo immemete embiteni. Yathi
inyanga kusahukati, uyobuya
Nombona engena nje.

Wediwa, ke, uthi wafakwa
embiteni, yisahukati nenyanga,
wabuya mahoti emasimini.
Wamtshela rinatala kwekuthi
usehole inyanga, yamedela uthi
wekubuyisa yomo toriwa.

Mahoti wathi, "Uphi?" wa-
thi rinatala, "Na uyaya embi-
teni." Mahoti wathi, "Mama,
yomo toriwa lona, wangeshela, nje
libalele lithe saka. Wayenga-
tange angiphathela muthi. Wa-
yengeshela nje, ngenomo, na-
ngehlitizo yabe. Nami nga-
ke ngehhuleka, ngamivuma.
Wangilobola wate washada
nami. Ngatala nati dome

tingane utibona. Angitange ngi
xabane naye. Namhla eyam-
bayo, wangibona ngimpheke
la uphako. Wangibona ngi-
mhapha.

Ngoku, ke, mangabe eze
yambe eze wangihohlwa, mina
angimhohlwe nete. Ngisam-
thanda. Nawe ninawake,
ngiyakuthanda. Netingane
take ngiyatithanda. Nemuti
waka ngiyawuthanda.

Yena atange angede nga-
thi kokuba ngimthanda.

Nami, ke, ngeke ngimwe-
de ngothi kokuba abuye
ete kumina. Mangabe se-
luphelile kuyena, kuhingile
atiyambela. Ngeke ngimwela-
phe. Inina ate agule. Ng-
thi ngifaka nthi kani se
ngifaka kufa, kufufunyane.
Luyambe lokwethwala unano-
munu buye komwethwalel-
mina. Lufike laha lungelise.

ngithi, ke, ngangedani? Cha,
 ngitowuchitha lomneneto ngi
 bulale imbita, le. Ngeke mina
 ngimwelaphe, Na engihohliwe
 kenhle atiyambela: Mina ngi
 hleli netingane tqmi laha.
 Na ebuze wangihumbula,
 uyobuya ngingamwelapha-
 nga." Washi wadukuma
 wathatha imbita wachitha
 umneneto enyweni leyo, waya
 mba waya koyibulala. Awaba
 esahathala nangekuthi ubeyi
 thenge ngemaki imbitana leyo. Wa
 mane wayiphiliphikhita, nje, waya
 lahla. Wabuya watihlala.

Yomatriwa eyambile.

Ekuyambeni kwake, waye-
 yamba ehlala emitini elapha.
 Athi noma ehleti abo wumum-
 nje Angabi nasithudi nesing-
 ngesemni kati muti.

Kuthi noma kuphake kudla,
 kuphake sitsha semuntane.

Yena aphakehwe, nye. Noma ku-
phekiwe, kuresimwe sihathi ku-
phekwe kudla nangaku khodile
ngehlidiya. Kuphambi biko muna
notonaka kokuthi yena lokudla
akuthandisisi.

Kuresimwe sihathi alale,
nye, engadanga, kani ulambile
Kojwa kudla nokuphekiweyo
akumbilaki khwile.

Pho, ke! uyati nawe, ko-
kuthi atihlali tirjudi tibe
tibili sibayeni simwe. Ngo-
ba tirye tihlabane. Naye, ke,
mangabe ehledi esibayeni sa-
leyudi, ufwanele abe ziyabisi,
nefunje iyoka. Angabi ziyu-
di netoshaya mithetho yayo
la. Ngoba, ene, uhona m-
nikati miti nototibusa, ede
koke. Uyena, ke, nobusa u-
fati wawe. Mangabe ufati
epheke kudla nokumthokotisa
ummunwane, kuphelile. amu-

ho nomumwe noyihlala nonga-
vela athi kufati apheki kahle.
ngoba iyudi ingathi yamba
wena uye kulowo fati waho
nophaka kahle phela. Kube
yilesihathi umuntu lowo ebesa-
hodela sihundla sekihhlala, ake
sefela ekhathi noma ekona.

Wayesecabanga, ke, yomotoniwa
talobola livla. Ethu, "Haw! ngate anga-
phatheka kahle, bo. Angisuthi. Angi-
kutholi kudla nengikuthandayo. Angi-
dli ngesihathi nenguthanda kudla nga-
so.

Kojwa nginofati. Uma ngikuye ngi-
ye ngidle yohelino nengiyithandayo.
Iphekwe kahle. Angiphe kahle ehle-
ka. kube mnangi nekudla noku
phekwa wuyena. Kojwa sengile
ngajaca nganje. Konje ngihode-
leni? Konje ngihodeleni?

Loku nekwendlala ngikhushwa
yikentendlala! Kojwa Mangubo wa-
yengendlala. Nekushanela laha la-
ngichode hona, ngiye ngitshanele.

kanduba ngendlale. ngivuke nge
 ndhula. Kanti futhi ngilala
 ngedwa ngidhwa yitirwala! Hhaw
 ! Kojwa yini nje? Hhayi, ngiya
 yamba impela kusasa. ngiya
 ku mangubo! Ngiyamba impela!
 Wayephaka kahle lowo fati
 wami. Wayati kudla nengiken-
 thandayo. ngisho esekubo waye
 ngiphakela kahle. noma ese.
 kamina wangiphakela kahle.
 Hhaw! Ngiyambumbula unana-
 ngubo. Wayengithanda! ngiya
 kuzena impela. Ave ngitoloku
 ngihleli kanye, mina, ngibopheke
 ngitholwe, kani nginefati nonge-
 dela tohe tino leti. Sibamu sefati!
 Hhayi! Mangubo mangabe ngiqabanga
 ngaye, Dadethu, kuthi angishiye
 netihwama tekwelapha ngiyambe
 kengiyi kuzena. Tingisita nga-
 ni letihwama tami ngoba ati-
 ngiphakeli? Yini ngoba nakeli-
 veni lekhwethu ngiye ngelapha

baphile bangishayele tomo? ave
ngithi ngiyacisizela ngekwela
pha, wusebedi wami. ngelapho
kusho mifula mina. Dadethu
ngiyayamba ngiya kufati wami,
etinganemi tami."

Yohe leno ubeyihulumana
yejwa ngehlidiyo. Ethulumana
etiphenzula njesingeluhlanya
yena kojwa bam bambona e-
hleli kasi ethule. Kani ihlidiyo
isila tibodi.

Bambona esukuma, nje, eqopa
tino take. Wagasa sihwama sahe,
mandawane welilala, wesuka
wayamba. Nakehaya, bambona ethi
mefu, nje. Kojwa ejaqile.

Wafika ceje wahleka yejwa
mangubo. Wathi, "Hhawe! wa-
fika yise webananami!" Wamthokotela
embingelala emngenisa ehaya: Wam-
lanjulela indlala, ethi, "Hhawe kuse
kwabonakala kokuthi kutofika ligati
lami, ngawke angate ngaphaka ne-

kupeka!" Washo ethatha mumbila
ethi, gibu, gibu, wagola iyuku, wa
yincuma, wayicutha, wayipheka.
Wathatha mbila wawufahla, wawu
kweca weda macebelengwane.

Wamphakela wadla inyama ne-
macebelengwane.

Wthe edla wabuga wahlala
ejite kwake. Imbuta ethi:—
'Shawu! Ngabe usayaleta ko-
jwa, bewuthi utongifiga ngeda-
ni?' Bahleke bobobili. Abe sethi
Mangubo, ake ubone, ke, mfo-
wekhwethu asutophuta amadi
enkalankala. Angikwedelanga
nama henu. Lawa. Asho edu-
mela. libwe, ewafahla. wa-
waphika walala esewapholie
wawavubela.

Kwathi ekuseni, wafujumeta
macebelengwane nenyama, imvuka
Wathela kuhamba lwema henu.
Wabe sepha tingane tahe sekho-
ko. Yena, ke, wathatha lithanga

walicwecwa waphaka sijingi nesitodliwa ekusenisi.

Uthe esephakile, sekudhwe, wayeseyomba majimbi akemwini. Wathi esewabeke etiko wayeseyomba batata notodliwa kusihlwa.

Lofati wayephaka. Zingane tahe tihluphele tizitibumumu. Ekhuthela, ehleka. Uthi mangabe ufike ekhwa khe nje, uve kokuthi ufike ehaya. Sthandeka futhi.

Yomotomwa esebuyela ehaya.

Loku wayathe efika ehaya lomnumtane, wafika ejacile, wabuyelwancibilika. Wathi ukuba afike enombini yangubo lahaya, yafike yamfutha ngekudla. Yamwedela umusa ayate yamchalisa.

Uthe ukuba ancibilika, wahluphala ngoku. Kwatise kokuthi utimba waha, waba uthambile.

Ngoba umuom nonotimba nothambi-
leyo, uthi. angaphatheka kahle e-
timbeni nakemoyeni, akulu phale.
athi mangabe ephatheke kabi
etimbeni nakemoyeni, akwabe.

Yena, ke, akumangalisi ko-
kuthi wayefike ejaceleni. ngoba
niyati kokuthi wayehleti ebalisa
ngehlitiyo. Ebalisa ngenuti wabe
nawushiya kasi wayamba. Eba-
lisa ngetomo natisebeda tingo
phumi. Ebalisa ngekuthi
uyokhohwa kanjani ufati
yikuthi nembala banu abavange
bamholele tomo take? Ngoba ufati
utosuke athi wayetitholile tomo
watidla netifebe.

Walinjela walinjela, naye tomoniwa
ethi ngabe ufati utobuta yini, cha, avange
ebuta. Wangibilika ngoku. Kwathi
nganelimwe lilanga, bekaje bedla kudla no-
kummanje, sebhleli, wahuhuma. Wathi
ene, kumangubo, "Kojwa wena wawuthi
ngize ngazi, fati wami?" Wathi ufati,

"Angati." Wathi yena, ene, "Ngangibunguki-
la. Ngaba ningqonda yikuthi kuhle
kengikushiyi kasi, kengiyi kophu-
melala. Kojwa ngayamba ngayamba
ngabuya. Nakw laha sengihona. Angi-
sacabangi kokuthi ngigaphinje ngiyambe."

Abe sethi mangaba, "Hawu! Kani
awuve utobuye uyabizela, ke, uye kophume-
lela?" Abe sethi Tomotoniwa, "Cha nge-
ke ngiphumelele ingqo wena. Ngiza-
phumelela mangaba nginawe. Ngoba
wena uyangijabulisa, uyangenelisa.
Ngabuyiwa yicandla saho sekungipha.
Amuho ufati nongangipha njengawe.
Loku ngikubone ekuyambeni kwami.
Lafati bayambe kaphela nje, amuho
nongaphakisa kwabo. Bengilamba
ngoba ihlidiso yekutichita ngekudla
ayitange iphele yona. Bengibuye ngi-
kohlwe yikuthi ngihlala emntini wemu-
nu. Kuthi mangaba kaphela ino
ningangayithandi, ngiyiyeke. Manga-
be ngiyiyekile futhi, kungabi biho
munu nonginakayo. Ngilambela

ngejwa, nje.

ngasengibuka ngibuka ngibona
kokuthi ufati wami wayephele kimi.
kuyamba kwami kwangimosa. ngifua-
na nemunu notholweyo, kani em-
tini wami ngiwumntane.

Laba limwe, ka, kani. ngavuka
ngayamba. naku la sengihona."

Wayesethi Mangubo, ene, "We,
utobuze uyambe." Wathi yomtoni-
wa, "Myatibeka nanangubo! Nge-
-ka ngiphinje ngikushize. Noma
sekuyini sofa silahlane nawe."

Barn, ka, bathi kuhona
inando nezelapha injoda. A-
yiko inango. Injoda yabo ungu-
yeda ifwane nengane yabo.
Ikuthande ngothando nobulinga
na nobwengane yabo. Ngoba
ingane ifisa nekukulanjela
noma uyaphi, ukuba ayenza-
belwa.

Nenjoda yabo, ka, ungayeda
ikuthanje, ikulanjela noma u-

yaphi. Ibe mesitungu mangabe
ingakuboni.

Ngoba ① uyayithanja ② Uyayisita
③ Unemurelo nayo ④ Awuyithethisi
⑤ Isihandleni sekuyigxeka nya-
yehuleka. ⑥ Uyiphethe uyayibungise-
la tijingo tayo. ⑦ Uyiphethe uyayi-
phekela.

Sizathu sekugala singange
sizathu sekugqina. ① Luthando a-
lufani nalutho. Kojwa lugwele.
Lweda umunw aphaphatheke ede
tino.

Kojwa labamwe bathi mangabe
bephethwe yibuthango, bangerise
nemuxhantela efike ilone.

Ufice ufati ethanjwa yinjoda.
Kunel kufike banw, nje, ufati kube
sengathi uyabukisa ngerjoda
yaha. Ayithethise ayithethise ayi-
thethise, ate ayithuke. Ute uwe
kwenyela wena.

Ahohlwe yikuthi ayifuni kuther-
thiswa injoda Hauke uyiphoxe

kabi mangabe utibukisa ngayo nge-
mbili kwebanu. Uyithethisa. Banu
banye bathi leyo njoda yehlulwa wa-
fati. Majoda akwenyanya kabi kokuba
kuthiwe ehulwa wufati.

Kusitani, ke? Nawe mangabe we-
hlulwa yikanyihlonipha injoda yabo, nayo
ngeke ikuhloniphe. Mangabe uyibona
kokuthi iyakuphosa, ikwehla ngetulwe,
wena thula, ungathukutheli. Yizeka
nje utibe. Yote yename. Kothi, nje,
mhla yenamila, isihokliwe, uyitshela
fathi uyitshela ngemoya nomuhle
nje. Kokuthi kojwa awuyithandanga
ino neyedileyo, idlala ngawe embili
kwebanu.

Uyova. Iyojabuka kabi. Isolise
kuwena. Mangabe ungayiphosi
nayo ngeke yakuphosa.

①.

Izithi lona luthanjalo lona, nakamwe
banu bayalona. Baye bende mashende.
Athi umuntu enenjoda yake, abuye abe
nemwe netofihlwa. Wena, ke, unga-

thi yiluthando lolo? Cha! aluko lutha-
ndo nohvedisa mashende. Lishende li
bangela injoda yaho kufa.

Yona itohlala ithi uyayitha -
nda, kani usuthanda lishenje laho.
Lelishenje laho, nalo, lijake luthando
lonke lwaho. Lonele live, nje, kokuthi
kani uyamba, nje, umnanji kanye,
libe selijaha kubulala injoda yaho
yihona litokuthola wonke. Alufuni
kwehlukaniwa luthando. Kuncono
uthande kamwe.

Mashenje ajwayele kutawula mu-
nu lowo, bamphutise nethi, bede
noma yithi muni, nje. Bekweda
loko becupha umgeni ngelujovela,
yihona etothi nja kumkaka, afele
kuyena. Lishenje, ka, beslichachata
kahle eefile.

Nomanoli wake wehlelwa wu-
hlala yena, ewufak wamahlala.
Wasuke waphinga na sibudu.
Sibudu wayesetonga Mahlala
ngoba ethi umphangela Nomanoli.

Kuthe nganelimwe lilanga, erigeho mahlala, iyafika lenjoda. yafika yambuta Nomandli yathi, "Kojwa ngitokwedenjani ngoba ngikuthanja ka ngaka njena? Mahlala lona uya kuceja, nje uyangiphangela. Angi mfuni nokumbuka nje sengathi ukungono ngingambulala ngoba uyangiphangela wena.

Wayesethi Nomandli, "Nokungono kuhlalimahlala ngelitshe afe? Banqumelana, nje, kahle. Ngoba luthango luyisilima. Banqumelana lilanga lekwe da lowo sebedi.

Wayamba mahlala ngamda ebetha obuya sekutalalwa. Wayesefika, ke, naye lomunw. Wafike esehlome ephelele. Wabaca hona endlini.

Wangena mahlala. Uthe la esathi uphelele emuze endlini yabe, weva libwe limphahlata ehlapurweni. Wajiyatela. Wayese mgwata ngekono eluhlangathini

wawa. Wafa. Bajumela lithutulo ba
mfaka ekhathi bathatha busungulo
bamthunga. Kathunga yona injoda.
Iqosheme. Iyathunga.

Kani ithunga, nje, ihlanganisa
nelibeshu, khaka, njalo netinjoko take
ngoba wayetiphambanise watiwisela
ngehathi kwemude. Ehleli eqosheme
Iqoshamele sona sijumbu lesi
esithunga. Kani uthi iyathunga
nje usehlanganise netinjoko take
watithunga ngemawala.

Ufati, lo, yena nyabidlanga
usinja bulongwe ngenyaba yabli-
gati neselqobota lenyeni waha.

Baceja kamwekamwe. Ba-
bambisana, ka, ngoku. Lebambe
sona lesididingu. Beya kwaba-
hla eweni.

Bema, ka, eweni. Basiphosa.
Basijela. Uthe eyeka ufati, ne-
njoda iyeka, saya sijumbu eweni
nelibanjaya. Wasala ufati, yala-
njela injoda. Isidonawa ijitirjoko

leti netihlangene nesijumbu. Bekaka.
 Munu eva. Kyela eweni. Athunge-
 lwe kumunw efila. Ekulewe uyena.
 Ambulalala ufati wake. Ethu yihona
 kutofa umninifati, kusala yena.
 Asala adle ufati eonthe ngoba ethu
 uyamthanya. Kojwa wafa kamwe
 naye lenjoda napethu uyayibulala
 uyibulalala lita.

Ufati naye wafa lwembita.
 Aki ubona, ke, kufelwa yibamu boba
 bili. Yinyaba tethando nobibili.
 Ngeke ubathanye bamu nebabili
 ngakubathi sinwe. Ungamtha-
 nja nomumwe. umtonje nomu-
 mwe. Kube, ke, ubanga kufa.

Awubeki, ke, Ufati! Uesala
 chamisile. Wathi ka ejejela uthwa-
 lo eweni Kwathi kha-hhalakakha
 ! Wabona lishenje lilanjela nje,
 lilanjela sidikadika lesi nebebebam-
 sene sona. Kwathi falakakha! Nya!
 Alitange lihala nakuhala. Kwaba yi-
 lona lingcwaba lalo, lalo njalo.

Wacho kamwe ufati, esebuya ekhathi
 kwebusuku! Wathi, "Mayebabo! nga-
 tiholia wemame! Ngitoba yini mame
 ! Ngitokwejenjani mame! Hhi! Hhi!
 Hhi! . Ngatibulala! Ngitokwejenjani
 mame! We! Hhi! Hhi! Hhi!

Baphuma banu ngekura loka
 kunwina. Balanjela ngekhorde
 bate bayofika ekhwakhe. Babuta
 kokuthi yini uhalalani.

Aphuma maginiso kumum
 ejabukile. Wabattshela koke! Wathi
 "ngejiwa yiluthanda. Ngithe ngine-
 njoda yami mahlala, ngase ngi-
 thandwa wusibudu. Nami ngamu-
 thanda. Lwabhuta luthando lwasiland
 sabona kokuthi mahlala uyapha-
 tamisa ngoba ngoku siyebona
 nasibudu. Sesaba mahlala sa-
 mbulala, ke, mahlala. Ngithe
 ngisinja ligati wabe emthunga
 mahlala, sibudu. Kani ngiyebona
 nje, kokuthi uthunge wahlanganisa
 naye. Angati. Ngoba ngibone sekuy-
 ya koke eweni. Baha bobobili.

Am! Bawuphalala banu ukhosi.
basekela ngedasi kweliwa. Baye baba
fiqa bobobili. Sebephikhlike, baphikhlika.
Kojwa tingobo tithungehwe ethwalweni
ko nothungiweyo.

Bashiya kasi hona laho banu ka
tibuyela. Lofati wayethi uyathanda
kani uyabulala. Wayethi uyiliqili
kani akwati kutikhotha ehlane. Uthi
utodla kahulu, kani ngeke adle na-
lokingane. Singalo, ke, sono semu-
nu. Siyamfumana.

Yilona, ke, luthanjo nolubi lolo.
Luholela eweni. Kuhle nje kutha-
nja munu ake munwe. Umthanjje
ngehlitizo yaho yoke. Umkhloriphe.
Weneliswa wuyena.

⑦.

Inyoda iyaphikelwa. mangabe unayo
inyoda, kuhle wati kokuthi iyadla
belu. Nawe ingavane ikubuke uyi-
mbwa nje mangabe seyilamba wena
uhona, ungapheki. Kuhle wati sisu
senyoda yaho, usatise okwesisu se-
ngane yaho yemagqino.

ngoba ingane yaho uye uyibekela
 nje isenke ingevi ikugelile kudla
 kwaho. Uye utatele wena, nje, ko-
 kuthi mangabe ngithole ino nehlo
 ngitophathela ingane yami.
 mangabe ngiphikile ngitobekela
 ingane yami.

venjoda, ke, kunjalo. ufwa
 nele ucale kwati sion sayo usa-
 yivumile, nje. mangabe ku-
 weyakuje, kufuneka wonke, la,
 ekhanja laho. Ithi mangabe ita
 enjaweni yekhwem, uyiphikela.
 Iseyilisoka nje. Ufike kudla
 nokhale nokwatiyo ngehidiyo
 yaho kokuthi lokudla okweli
 hethelo.

Ukuphakele esitsheni. Uku-
 fihle embiteni yemadi. Wethwa-
 la imbita sengathi utiyela efuleni
 nje. Hani uyatu wena. Ufike u-
 beke imbita efuleni ukhitha
 kudla ukugijimise ukuse ku-
 lona, ^{lisoka} laho, la libheli hona.

8 Seritohuluhuluma, ke, nibonisana
kokuthi nobonana ngalisen lini. Uka
sewumshija. Uyambe uhe madi u-
yeshaya. Nifike nidle niceje.
nibthe njengakemisi kwini. Nibuye
niye kotilalela.

Kutokwati wena, ke, sibathi se-
kuphuma. Utothi kokuba ubone
kokuthi balele ngempela, kusafike
nobuhulu, wuke. Uvule. U-
nyonyobe. Uphuthume unanoma-
nu. Uyambe urehvalo lwekwengena
bakwenu.

Ufike naye engalele. Esekun-
linjele ngehvalo. ngoba phela lu-
thando lincelwalo. Sewutofika,
ke. Nifike nibulukhulume leyo
ndatshana yenu nebenitotshelana
yona. Uthathe sibwa ubuyele
chaya. Naye ayambe aye ekhwabo

Kuyasa utilalele ekhwenu. Uf-
wana nemunu nongatange aye
njawo. Kani uyati wena. Naye
uyati. Othi mangabe eseyijwa,

aqabange ngawe. Athi noma ebe-
gabanga nigeluthando lohu nenahlanga
-na ngalo, kojwa aqabange ngekudla
nowamupha kona. Athi Hhawu!
Lomunu wangipha kudla lokum-
nanji kangaka! Abuye athi
Hhawu! Kojwa ubeqabangeri ate angi-
phekele kahle kangaka, nje?

Abuye ahlale, ahlale, aphinjje
futhi. Uye komibeka futhi umbute
uthi, "Kojwa udleni mame?" Mhla-
wumbe abe netihloni. Athi Hhayi
ngidalile. Kani usho, nje, ulambe
nyawa. Athule, nje, unanomunu
apheke athi du. Ede lisw lahe.
Athi njelele. Afike nako.

Afike ahlale kasi naye am-
gone. Amfude kahle ate esuthe. Uye-
suka lako ubuyela emuva. Mhla-
wumbe enyukela kubonombatana
newumngani wake. Ayithathe
ete nayo ekhwabo. Kube sengathi
kaja, nje, elibela nayo ekhwabo
seyizambapha.

Bafika bangaboni ehaya. nayo iti-
hlaleli, nje, sengathi akukho lutho.
Balala. Balala njalo, abati bona.
Hani inombi yona ithi, "Lala lubata
ngikwengule."

Ibone kokuthi bayahonga ngoka,
iphume. Iyambe nje kumunu.
Bayoyibuhuma, bayihuhume, injaba
yabo, bayiceje. Abuyele ehaya, afi-
ke alale kuse kuyilokw ehona nje.

Athi mgani wawe nomna ese-
yambile aqabange. Athi, "Hraw-
-u! wate wangifuda kahle umu-
nu! Tuthi ave ngingaba ziyosi
ngike ngashada nemunu no-
toloku engifuda kanje!" aqaba-
nge ngawe angakuceji laha
ume hona.

Njalo, kuthi nganobimwe
lusuku umphathela kudla, ko-
jwa ute, nje, nakusuku. Kojwa
ungavumi mangabe ethi ake
nilala. Ungone, nje, umshize
enemona wabo uyambe.

Oyambe eqabanga athi, ethi, ko
zwa ngozilobola nini ngiyibuyi
rele kimi ibe eyami. Kuyasa
uyabuya. Umphathele futhi ku-
dla. Uye futhi niye koxoxa nge
sithathi lesa. Ufike umgone.
Umcabulise. Umshize ekhuphekile.
ungavumanga kokuba nilale
Ayambe wena.

Utofike chaya asho. athi ngi-
funa kuyiteka inombi yakakuthini
bahlle injaba yetomo. Abuye ete
kawe. Afike umphokele. Um-
fude kahle umcabule. Ungav-
vumi kuya kasi. Umhluphe
ngempela. Uncishane nge-
mpela. Uncishane uhleka
nje, kojwa angakutholeli.

Utokutshela injaba yena.
afune kokuba nihlele kokuthi
nitogazana ntlobo ni. nempela
ajake ugane. akulobole. abe
wukhwemwana ngoku. Afike
ekhwemu. Ufike umphokele ku-

she mifula.

Uthi nama ekubo ngoku eve sengathi adli mangabe engaphike-lwe u wena. Akukhumbule. Engasa khumbuleli luthando lojwa. Esekukhumbulela kupheka kwaho futhi. Use khumbule sengathi angahlala rawe nje, ngoba uyinono. Uthi mangabe efika ekhweni afige uqoqile wasinya, kube kuhl. Yena agabange athi yikuma kwaho kani. usuke wedela ngoba kutofika yena.

Mangabe esekingelile, esekulobola, umbulale ubileka nje. Umuphe nomringi musa neku m wedela kudala kahle. Umume nje umcabule. Kojwa ungalokothi ulale naye.

Mangabe uke walalela les sehleko sami uyosheshe ushade. Wena sewiqabanga uthi bafwana laba baganelwani? Baganwa ngoba kusuke kutona ino naba yesweleyo bengena kuzithola ekhwa.

ko. Baphume, ke. Bayambe befuna.
 Basithole sidleke sehuthando kuwena.
 Babe sebefuna lokujulileyo, ke, kuwena
 ngoba naku iyabathanya.

Wena, ke, ungalokothi wume.
 Umthela nje ubleka uthi ayi angu
 funi. akuyona yami lena. Iyomo
 yamama le. Ngeke ngikunike ino
 yemum. Yini ngoba ngiyakunika
 ka koke nokungokwami. Nawe u-
 ngeke uthande kokuba ngikwe
 bele tino tebani. Ungangala uthi
 ngiyilisele.

Abe yathe! Abeyathe! Wale wena
 Mtayamba. Agabange kokuthi awu-
 -vumi kojwa. Kani wala nje, yena
 uyakuthanda. Akabisi similo sako
 abone kokuthi sibhe. Wethembu-
 kile. Awephani. Awusona sifebe.

Abuyele kuyise nenina.
 Nemkhongi. Kujakwe tomo. Ka
 hlalawe. Ushade. Ate ayithole
 ke, leyomo nabethi mwebeli yona,
 wena wala.

Kambe sengite ngafika kuto
tohe letinyaba nje, bengibuluma
ngekuthi injoda isubwa nekudla.

Angisabulumu, ke, ngani
manombatana. Nina, ke, senefunji
swa kupheka tibiliboco, nje. Ku-
hle nilalele nicinise leno neriyi-
tshelwa yimahosatana. rikufun-
jisise kupheka lokw.

Anati laba notholwa hona. Na-
mi, nje, ufwana wami ngiyamtshela
ngithi, nanami, funja uye.
noma yike madi mtoti. Ufike
ufunje ucalata inombatanyana
nje, noyoyibuka uyithanje. Ne-
funje kahulu. Yihona yongiphabela
nokumnanyi sengigugile. Ngoba
mina sengohlala kasi ngigade
tingane. Mahoti nawe nibe niwa
sebeda usebedi lowo wenu weku
funjiswa kwenu. Mina ngiloku
ngilanja tingane, nje. Nina ni-
be ningilethela tidlo netihle ku-
be kuphela, njalo.

Kojwa, ke, nami ngingayilobola
inombi mangabe inesimile neshe.
Ikwati kupheka.

Ufwana ngeke ajake kuphu-
thuma kuganwa mangabe enge
sweli lutho. Ma wephana nezomo
yenyoko wolibala kuthola injoda.
Ngoba mangabe ufwana ethola
yohi ino nathanda kuyithola ku-
wena, ayiho ino nangabe esay-
yiganehwa, ngoba phela useyi-
thobile, nje, ino nabeyithanda.

Kunjalo, ke, banwanwa. Kuhle
kutiphatha kahle. Uti phatha nge-
tindlela toke, u wumuntu. U-
kuthale esebedini. Ube lula.
Umoya waho ube muhle. Uyo
kwephuta nekuguga.

Mangabe wechwala tintshwa-
qa, uye ngekutichenya kwaho,
usuke utobona sekunwukuma
kwaho, nje, kuhlala unetintshwa-
qu. Uguze ngemibimbi. Kani kuhle,
nje, ube yisabukati kahle.

Lena yohu, ikatulu, mina ngi-
ngayiconyisa emanombataneni ngo-
ba yiwona naphatha tidlo. Fu-
thu yiwona natana netindlela
tekupheka.

Kuba kühle unwanwa we-
nombatana ekwati kuphenjula
tidlo ngetidlo ngekudla. Nina, ke,
niyafunjiswa.

Kucala, inombatana yayi-
bonela kurina. Mangabe kulim-
we mbila, nabontshisi, nematha-
nga nemasehwa netindlu bu
nembumba nemabel ibe ijabi
lile sekivushwe koke nemanongomane.

Kutothi, ke, mangabe sekukhade
mathanga, apheka mifino yetinanga
nje. Utotyha, ayihe, ayihe minyo-
mbo, abe seha tigabe tekucobela
Ahe lisweli. Asile manongomane,
asile pelapeli.

Usetocoba sigabe mangabe ese
sigetile asale ngekusiklaya asi
debeke ngesisheshe abe sebuye e-

sicoba: Abe secoba mifino futhi, eserji.
 hlubile. Ayihlanganise nesigabe.
 acwecwe batata awufake. Athole na
 damada awucobele (phela damada wa
 nethona nakucala lona nomncane
 notimilelayo emataleni). Jushwe
 ceje aborje. Kube yinositulu sibita
 lesi.

Umisru mangabe ethanda a-
 side najege. noma yiliphalishi
 nelishubile. noma yiluphuthu.
 noma yidobe noma wucaba.
 mangabe ethanda futhi asi-
 dle sojwa, nje, sibita lesi semi-
 fino. ngoba futhi yibantho
 nasebaqhela kusheba.

banu, nje, bona, sona
 lesibita semifino basibonda
 ngemuphu, noma ngehlama
 kuthiwe yisjabane. Kube
 yisidlo nesiphelileyo. Nesito-
 phakwa sidliwe yibanu bohe
 kojwa banu belibandla abaku-
 thandisizi lokudla. Bathi okwesifa
 -tane.

Tidlo

530

Tilimo continued.

~~Tinangeni, kufika kutshalwe
 tinanga. Kuthi Mangabe setirzi-
 mathende, ka, ticambe mnyombo
 netitokwenaba ngayo. Tithenwe, ka,
 yihona titothela kakhulu.~~

~~Mangabe setitohenwa, kuye
 kuthi umpano atithenele, manga-
 be ehladisa. Mangabe engahla-
 disa, asho enganeni nezilivle
 imthenele. Mangabe engayitholi
 asho kumunu wemagqino. Ma-
 ngabe koke loko kungalungi, ka,
 ancenge nomunwe munu, rje,
 nohladisa, amthenele.~~

~~Kutheni.~~

Umunu uye avuka kuseni,
 angageti buso netandla. Anga-
 hihini namunu futhi. Ayambe
 asonje esichakeni setinanga,
 liso, mangabe tinanga tishalwe

tojwa. ma titshalwe nembila futhi,
avuke acorje hona. Afike atithene
mangabe efika hona. Ancide sikhloko
seluthanga, asiphinisele ngemathe
ceje, asilahle ngemuva. angabeki
ngemuva.

Utotincweka tobe, ke, tinanga
esichakeni, mangabe titshalwe
esichakeni. Esimwini, mangabe
titshalwe esimini yekudla. Ati
ncwebe, atincwebe, aceje. abe
seyamba angabeki ngemuva.
Afike ceje khaya, kube yihona
egeta tandla nemeho. khuluma.

Stinangeni, kudliwa ma-
thanga nabovu. esivushiwe.
Kudliwe tigebe. Impontshane
tisekandukuhlaba. Iize tigebele
mifiso yetinanga. magwaga
aye ahiwe ede sigwamba.
atimbiwa kasi tinanga.
Tidliwa ngetulu kaphela.
mangabe timbine tika setiya-
buna. kubune waka mago-
mbo roma ukamuse kangakom.

Mahabe.

mmmm

Mahabe wona, atidliya tinanga
tawo. Kadliwa bathumbu. Kani
futhi bathumbu bwenathanga
nyalo buyadliwa. Netinanga
emathanga tiyadliwa tiwuthi.
uthi wetilo. Kaze kuthi mangaba
kuhona manu ehaya, nosoleka
kwekuthi uretulo, abe setibona
kalisa.

Kube sekuthathwa sishu
qulu setinanga. Setigayingi-
wa. Ake seyadliwa, ke, lomumu
nobesoboka kokuthi uretikelema.
Mangabe enehlala tiphu-
me ngempela aphile.

Lihabe lona, umumu ufika
aliske khathi, mangaba seli-
vushwe. Ufika tihlanu setim-
nyama, netimnyama. Setibovu,
netibovu.

Inyama yelihabe yona ibe hlop-
he ilikhevu khevuvu igqule amadi.

Umumu, ke, athathe luhedo, a
 xhoxhe, axhoxhe, kusuke kugqwala
 madi. Abe sewaha qeje ngehedo
 awaphute. Kube sekuhlungeka ti-
 hlamwa, ke. Abe setihetha ngeh-
 hedo etithela enyweni. Inekwe. Jome
 ceje tifikwe esigubwini, tiphany-
 kwe. Leto, ke, setoba yimbewu ngo-
 ba phela noma etihetha, akwa-
 ti kutihetha tohe.

Kube sekuthi, ke leti neti-
 salayo, tona, tikheke kamwe
 nelihabe nelidliwayo. Jingga
 enomweni. Abe setihetha nge-
 lulimi mangabe eala. atiphi-
 miss. Leto, ke, netike taya
 enomweni, ngeke tibe tisa-
 lunga mangabi titshalwa.
 Tibe setiyalahwa tona.

Lihabe aliphakwa. Lidli-
 wa lukhata. Limnanji lifwa-
 na nashukela mangabe sebou-
 shiwe. Lihle kahulu ukhuluka
 ngalo munu wemini mangab-
 libalele. Liceja koma.

Umumu mangabe elidla uli-
gomboloqa kulona lolugebeti
lwalo atē alicenje. Kube sek-
sala lona lugebeti lolo luyi-
ndishi nje. Lulahwe.

Mifino yeluhabe ayidliwa
Tigabe talo futhi atidliwa.
Tinanga talo futhi atidliwa rato
njengoba kudliwa temathanga.
netimanya talo atidliwa.

Lihabe livana nemajumbi.
mangabe tinanga talo unato,
uye utigabele esijumbini.
ngoba injawo nemamajumbi
isuke inemahabe futhi. Ube
sewuwafiqe equlucile, nje,
esijumbini mangabe esumile.
Tinanga tawo atichumi tilingi-
se temathanga.

Masehwa wona aye adliwe
eyitigabe, mangabe esecinile
abekelwa imbenwe. Awakhali.
Adliwa laba eyitigaca neti-
ngangesibakela. Soathambile.

ayaphakwa, ka wona. akhabelwe
 ekhathi, aphekwe nembisa.
~~Ma~~ Mabeqe.

Mabeqe wona, mbala wawo
 uyihungqa nelibhlata, njenge
 mahabe. Futhi emise kwe-
 mahabe nje. Umunw ononga
 -congi angathi libeqe yilika-
 be. nekwenaba kwetiselwa tawo kuyefwana

Mabeqe awadliwa behlata
 njengemasebia. aphekwa siji-
 ngi. Afike akhabelwe tingezu
 netincane. Kube sekubethwa
 tinanga, tihiphwa tohe. Bese
 licwecwa lelo lucedu. Kutha-
 thwe nohimwe kwediwa kona
 loko lita liphela libeqe. Bese li-
 khabelwa elibojweni. Kufakwe
 kangane madi, ngoba yino ne
 tala madi.

Nabamwe basithanda ka-
 bi sijingi selibeqe. Mina angu-
 -sifuni neti. Ngifumanisa
 kwekuthi banu bakelwan-

de ngeke bawaxhele mabeqe ngo
-ba ave kuyisilimo sakelwandla.
Yisilimo sakelwa neline.

Laha elwandla kulim-
wa tingezunga tabompwan-
mphwina mpwini. Umunu a
-bonje sijingi nesikomvu ne-
sirakela. Angabonji iro
nepholileyo nje, nehlopha nje-
ngelibeqe. Sengathi ubonjela
tingulube.

Indla, ka, mabeqe ayiligugu.
Ngoba phela bawejwayele. Futhi
nabo bawadla, bawadla, bati baw-
phe netingulube mangabe esemaringi
kabulu. Munu nosake enema-
thanga phela wefuya tingulube.
Ngoba nabolayo. aye anikwe tora
nemabese. nemacelwa. Nema-
habe. Yohu, nje, iro neyenabisa
kwetintanga, yenabe, iyathandwa
yitingulube. Ngoba ngisho nema-
hasi abatata tiyawadla tingulube.
Wona mabeqe nemathanga, kuye

kuba yibumaklamakla etingulubeni
tikhulu phak tingesuki kasi.

Maphudi.

Maphudi wong adliwa eeyimatha
nga nye. Napamwe, ke, bayati
thanda netigabe tauo. Nabamwe
futhi baye bayide nemifino yatao
kojwa a bho kudla nokuyitiselwa
nokungafika kubo mpampwini.

Mpampwini ukhulule kakhe kahulu.
Futhi khulule ngako koke. ngoba
nemagwagwacha eda sijingi ne-
singayina. Athabe, ave ngisho
sijingi njalo. Ngisho sigwamba.
(sijabane).

Awaboni, ke, baye basede,
nye, sigwamba seliphudi, kojwa
asihwabusi njengeselithanga,
semifino yalo.

Na keliphudini, atidliwa ti-
manje talo, njengalona lithanga
tingadliwa timanje talo. Kunja-
lo, ke, kweda kwayo yohi ino ne-
yenabayo, nezitanganqa.

K13/27

Batata.

Batata, ke, wona, utshalwa mahasi
 awo. Aye ahive, nye, mujokajoka
 nongangengalo, mangabe kwenka
 esandleni kuya endolowaneni buje
 bawo. Lawo mahasi namaje ka-
 ngako aye aishalwe ngemihono
 mangabe linethile. Mangabe u-
 munu efuna kwatshabeka, ke,
 uwaha abe ngangengalo yoha,
 ukute kuthi ma kutshabekwa
 angagibeki wohe elisoyini letiyabi.

Bathi, ke, ngoku, njengalindala
 nengaka nehona, nye, banu ba
 ha mahasi abatata bawaqoke
 mifino. Babonje sijingi, thayi, si
 gwamba njalo. Bathi nabasatiyo,
 simvanji kabi. Kojwa mina
 angisati. Angifisi nekusiva. ngo-
 ba ngingumunni wakubo kampa-
 mpini. Tohe tidlo tampanpini
 ngitati kahle. Angitanga ke ngi-
 yive indlala ingikhawele. nango-
 -ku, nye, kuthiwa yindlala nye,

muna ngihladisa kompuampwini
 bamu nabayitangazanga nje.
 ngakoke, ngingeke ngone unomo
 wami ngithi ngiphaka kudla
 kwendlala ngingakwati. Khayi.
 Sigwamba semeha abetata
 angisati. Bayajisho nabasatiyo
 Kojwa nana angisati.

Batata wona uhlada tigaqa
 ngakasi kwahlala. Awuhladelo nge
 -tulu. Uhlada ngakasi. Uhlade
 tigaqa netingangesibakela. neti-
 mwe tibe ngangetibakela tihla-
 nganiswe totobili.

Batata uyaphokoshelwa. Futhi
 uyaphokwa. Futhi uyawubela.
 Umunye mangabe elime batata,
 kunesimwe sibathi uye awu-
 hlakule. Kani futhi noma e-
 ngawuhlakulanga uye udhule
 ube hona mangabe kurinjawo
 yake.

Phela wona uye utshalwe en-
 gathweni. Kani futhi nakelihla-
 ngeni uyavuma. Utala sidaka.

Batata lona, ene, mangabe uwumba, uye uwumba uwumba, uhethe nowuthanjayo uwoghoboshele. Ube umba wena.

Kojwa ino yakucala, uye ufike nesitsha ceje, usimbote kasi, umbu. Kithi sigaga sekucala noyoshipha usibeke ngetulu kwesitsha nesimbotiweyo.

Noma ucale ngekubipha batata nongevi uyisigaga nesihulu kahle, uye uwubeke ngetulu kwesitsha nosimbotiweyo. Inqobo mangabe uphume kucali.

Mangabe wejenjalo, ke, sewutokumba uwuthole batata. Kojwa kinecimwe sibathi u-udhule ukwale. Ungaphumi. Mangabe ukwala, ke, batata, kani wena uphume utowumba, uye wede netinze taba. Uye uhe lihasi labatata, ulingwaze ehanya. Uhe nelimwe ulibingq eluhalweni. Batata obe se-

wuyaphuma, ke.

Mangabe sowumningi, ke, u-
bathela esitsheni, uye nawo ehaya
Rhaya, ke, sewutohetha wohe lo
nongathi mngane, uwupheke
nemahasi. Ungawatheli kahulu
amadi ngoba usheshe wushu-
we.

Mangabe sewushive
uye upheketeke miveve. Ube se-
wuyabona, ke, kokuthi wushive
ngoba ube upheke sigaba sa-
batata nolinganayo ngebukhu-
lu.

Mangabe sewushile uwe
phule. Ushaywe wumoya.
Ube sewuthatha titheke shy-
phaka. Kudliwe, ke. Kube
yilowo munu atikhubela, adle

Banu nabajala baye bathi
batata ubanga silungulela.
Sengathi munu angawudla
ceje abe sephuta madi engakabo-
dhi.

Munu mangabe kaje ku-
dliwa batata kucejwa ceje ku-
wudla, awole mahasi. Utohetheka

nje, ngehathi kwebanu nabadlaya,
notowabutha mahasi. Mangabe
engahetheki, ke, uye ahehwe yi-
labajala. Amajodeni, ke, kurwe
kusike munu, nje, aye kobutha
mahasi asuse nesithebe, abanike
nemadi banu belibandla.

Mahasi, ke, aye athelawe
imbwa mangabe yefuyiwe, iwa-
da. Athelawe ekudleni kwengu-
lube mangabe kwefuyiwe ingulube.
Athelawe tiziku etaleni manga-
be ingefuyiwe imbwa nengu-
lube.

Lombulu, ke, umunum nophe-
kayo awuncwecwe luhlata.
Awuncwecwe ewufaka ema-
dini, edela kokuba ungabi
nemasi abatata ube sewuba
mnyama.

Abe sewupheka, ke. Awu-
faka sawoti. Awunronge na-
ngelisiweli. Napelipele. Afake
madi nje nalingene kuwu-

vushiswa. Uthe ceje madi, kwephu-
lwe.

Lobatata nophewe karje, unga-
dliwa wojwa, muru abinjwe
ceje aphude madi. Futhi unga-
dliwa nezama, nemhludi.

Futhi ungadliwa nemifino.

Labamwe bamu bona baye bamhlu-
bele esitsheni batata, mangabe ephe-
kwe nemahasi. Baka sebenika
bamu belibandla sewuhlubiwe.

Bawude ungabe usabahlupha
ngekubangqosha.

Batata uyashisa mangabe
sewumalele futhi. Ubuye abe
nezijina.

Bat Batata uyavubela. Ma-
ngabe ufuna kufahla macebe-
ngwane, wede kuka khukhu-
mala, uye usile batata u-
kwese nehama. Ibe sezijini-
humala. Futhi uyavubela
batata. Uvubela liphalishi li-
bila libe zimahewu. Aphuphu-

te ingwebu. Kuisinje baru. Futhi
 noma weda mkhupha uyawufahla
 mbila ube sewukweca batata uwahla-
 nganisa nehama. Ukophe ngesiguze
 ufake etiko. Kube ukhupha no-
 thambe waba yifothofotho.

Majumbi

Besengihubumile nge Majumbi kojwa
 ngashizelela kokuthi kojwa adli-
 wa tizaqa, nje nemithebe yawo yi-
 kudla.

Bana laba bendlala, bashamun-
 kise kudla lokumnanyi. Seberge ba-
 he magwagwa lawa emajumbi
 bawacoke bapheke sigwamba (sija-
 bane) ingawo.

Sija sibe mnanyi kabi. Si-
 fwane nesijabane semifino yeti-
 nanga. Sasikazi singakwati
 thina kokuthi nemithebe yema-
 jumbi ingase ibe yikudla. Kani
 bamu nabeswele kudla bona
 bayaqabanga. Sigwamba semi-
 thebe yemajumbi simnanyi si-
 yesabeka. Ngeke uminike nyoko-

hulu ekhwelewe yimehlo.

Bontshisi

Uona, ke, awudliwa timanje ne-
mbali. Udlwa mijumbu. Bayicala
shhlala, bayiale mifino. Bayuyake
ucine. Bayidle futhi la uma-
gxwala, tihlamow tsathambile. Ba-
ke sekerwulinja woma bayuwu-
ne. Bayidle, ke, sewomile. Tihla-
mow tawo, yitona netirjikudla.

Uye abuhwe, elwe. Afakwe
enyweni natobekwa ngawo e-
wumuhu. Kube yiloku kubhiwa
kixubwa kudla ngawo.

Ngoba mangabe upheke
dobe, nihlafuna nihlafune, bese
nitishiya. Setifakwa bontshisi
sekuthiwa upheke dobe tabontshi-
si. Mangabe ugqale sitamla
uye uhe bontshisi uwubethe
uwuyake esitamlini upheke.
Kuthiwe upheke sitamla. Ngoba
mangabe usipheke sijwa, si-

hlopha, akushiwa kokuthi upheke
sitambu kuye kuthiwe upheke
likalipense.

Mangabe utobonja sigwagane,
uye upheke bontshisi uwubonde-
le ngemuphu. Mangabe una-
batata uye upheke bontshisi.
Uthi la uthamile, ucwewe
batata u wufake. Unonge ngeti-
nongo taho. Kuvushwe, ubonje
ufake etsheni, kudliwe.

Ngibala bontshisi nye, ngi
hlanganisa nato tohe tilimo neli
fuzana nabontshisi. Tindluku
imbumba, marongomane.

Bontshisi lo uyawupheka
wojwa si phuphutho. Wome. ube
mranji uwudle ngesandla.
Futhi uyawupheka lutati. Ubon-
je sewunongile kube mranji.
Kojwa uresijina. Ngaki
ube yisika yesian. Ngeke nye
uwudle ekuseni uwudle e-
mwinini uwudle mashona
kute kuphele lisonta lohe u-

wandla uwojwa, ngoba ungasuke uphathwe yisisu. Mukhe, nje, wona uthakwe netido netimwe.

awufwani nesibila. mbila uyisika yebanu ngoba unu bonja liphahishi. uwupheke dobe nwebu masi. uwede mahewu. unubonje luphuthu. uthathe luphuthu ulwube nemahewu wede sititinya. Ngingasibali, ke, sitambu nesithalaphishi ngoba usuke sewuxube nabontshisi. Sengingabala maqebengwana. ngibale mkhupha. Deserigi buyela embileni nomusha. Lifuthu Jeqe. sdd mdokwe. yimaqebengwane embila nomusha efakwe enyameni. Ungaphila ngenbila wojwa. Kojwa ngeke uphile ngabontshisi wojwa. Masi ke unyawaruba ngani mangabe ungenambila. Mahewu ungas-

wathathaphi, ke, ungenambila u-
 nabontshisi? Ungalithathaphi, ke,
 liphalishi ekuseni mangabe unabon-
 tshisi yeywa? Uthi ungavuka eku-
 seni ndle bontshisi, nomna sewulala
 ndle bontshisi? ngeke kubunge.
 Nakesiswini saho kungonakala.

Matāmbane

Matāmbane athela tigaga ngakas
 yitona tidliwayo. Tigaga leto. Awa-
 dliwa mahasi lawa naba yili-
 laba ngakandle. Kudliwa tona
 tigaga.

nawo majumbi matāmbane
 awafwani nemajumbi nabatata.
 Wona athanda kudliwa netine.
 asikona kudla nokupheleleyo
 ewojwa. Athanda kushaba tidlo.

Amnanji wona kahulu. Ng
 ba ufike uwaqweqwe eje uwa-
 pheke. Mangabe evushwe uwa-
 bonje. Abe yisihuphashi nesimnanji
 Ma ithanda uwadle eyitigaga. Ube

sewijinga rawo, ke, ngoku kokuthi
ntowadla kudla kuni ewojwa

Uke sewufumanisa kokuthi ku-
fwanele matambane aphekwe ne-
nyama, aphekwe neimphw, aphekwe
nabontshisi aphekwe nesitambu
aphekwe adliwe nemoaba. Aphekwe
nelithanga

Awadliwa luhlata. Nabamwe
bayawosa. Noma ungawalimile, nje,
matambane akubi naqala.

Mabele.

1 Mabele, ke, wona yiligugu lebanu
Awadliwa etimanyeni. Adliwa tikhwe-
bu tawo. Nato tidliwa setivushwe
setibovin. Awadliwa lifuthu. Aya-
sihwa.

Imbewu yawo yitona tihlam-
ana leti netikomvana netihla-
la elizimbeni. Mangabe
elubwa, kuzi kuthathwe wona
mazimba lawa alubwe. kuke

sokuphuma tihlamwana leti ne-
tibomwana, nokujitona tiziligu
gu lebanu.

Usebedi wawo ngiyawubona
uwonke, wekuba edliwa. Kojwa
Hhawn! Yemajoda! Yate yaba yili-
gugu ino kubanuntana. Mabe-
le lawa yiwona nawondla mi-
ti yebanu, ngekwenvelo. Kojwa
kuyatiwa ekpachi kwebanu
kokuthi mawo esemngane u-
khinsela akhinsela toha ti-
baqanga tenina, akhule.
abe yisiva, abe yisiva, aganwe
abe yinjoda ngoku. Abe na-
miti.

Utophathwa yinesimwe
sandla nesitomthophisa kuna-
sandla serina, abe pekhumaka
ukhaba ka ngoku. Isatibusa
mangabe eseyisikhumukane,
useketha kudla. Asatithanji
kabulu tibaqanga leti. Ngoba
tjabwa yitwanga tona tisa-

khula. Yena useboku athi
noma etitholatholile tibaqangana
leto, ake emehwe wobonywana
waha nje welijiki nalisilehwe wu-
yosikati, maqumbana waha. A-
loku etihabulela nje, ngoba
nyoma.

Nohe niyati kokuthi banu
nabadala bayoma. Baye batha-
nje kugadwa ngenywana nephu-
dwa, kute bangibilike. Mnu-
mtane ahlale enabonywana
waha wemahwana nanga-
pheliso nje, ewelwa owakwa-
he, ngoba naye dondalele.

Kuthi nesiyambi nesifika
sibule we lilanga emtini we-
mnumtane, sifike sisinje kwelo-
mnumtane.

Loko bekungemakloni na-
te. Kwate kwafika befuzisi be-
phuma phesheya. Baphumayela
bukholwa ekhathu kwelive.
Bukholwa kwangena ngelive

kubani. Dwangena ngekudala
 miqondo yekuthi sengathi tohe
 tino temvelo uyiso. Kuhlale ku-
 tilahla. ngoba mangabe sive si
 ngehlukani nemvelo sitosha e-
 sihogweni.

Mangabe ngisho lokuy ngitha-
 tha ngamafuphi. Ngekubona
 ino neseyihona. Sive sebanu
 salimala. Angati futhi kokuthi
 sophinje sibuyele yini esimwe-
 ni saso. Nsebeda nani ma-
 hosi niphoca.

Munhu ngekwenvelo uphila
 kahle kahulu. Ihlidizweni
 nakemoyen waha. Utham-
 mbekile. Uresihawu. Uya
 ngenisa esiyamboni. Uyond-
 da etinanjani. Uyisihloko
 nesirehuthanjo. Abuko buqabe-
 ngu kumunni.

Anoke niphawula ngoba
 ubeke aphume munni elambila.
 Ayambe live ngempela eya ko-

sobanibani, tihlobo taha netikuje
ngempala. Rya koga la kula.
Kokwethakela. Ayambe elala
evuka, elala evuka kute kaphak
masonta namabili namathathu
Ayambe engawuphetha mphaka
Kojwa ngeke afe yindala.

Utothi engatwa, ayambe
ayambe, abona muti nje wa-
file umkhulu. Abe sabona
kokuthi umntu umnunu-
tane lowaya. Abe seyokubka
hona. Ekika ethi "Eh? Mnu-
mntane! Samhambi asinga-
kanani! Singangeso yenyoni.

Usetothi mounthane, nge-
na. Usengena, enikwa sigqiki.
Ushlala. Usebingelelwa. Kanti
Mnuntane lona umngeniswa nje
emlibatisa ngekumbuta kwethu
uyaphi; ughamuka ngaye, u-
wabani, koba loko, uhungela
kwekuba itongena inombatan-
yana yabe natova ngayo ko-
kuthi yisona sibathi sekuba

77

K13/27

530

ayalete kokuthi nina ^{kukhala uphakele} mabala
munu lo kudala.

Ufati unela wabona nje
umamvu chulaka, wandanda-
nisa ngala. utachayanisa na
phiko ahe. noma besekudli-
we utathatha loko noke kube-
kelwe umnumtane. Abungisa
nabonywana nemahwana

Ova ke esethumela m-
numtane. Kokuthi 'Webani,
tshela nyoko lowo afunela mu-
nu kudala.

Uto bona munu kungena
likhuthu. Abona kungena lukha-
mba lwelijiki. Abona kungena
majumbi noma batata. noma
tindabhu netiyisi phophotho.

Abona kungena naba yini nje
Kuhlale ngembili kwemum-
ntane. Sebungeni madi.
Asenikwa sijambi. Sesigeta.
Sesidla. Seseutha. Sesiphuta
Sesiphumula. Sesibuye sidla
sitiyambela. Mangabe ehanja

monumtana nthi masilala si
yambi. Msegola imbuti esi-
hlabisa bayhlyda bafwana
bayiphaka. Lekhulwa ngesi-
yambi njalo. Kuyasa usi-
bophela likhuthu swuka si-
yeahula. ~~Sesi~~

~~Sesitothi, ke, mangabe se-
sivalalisa sithi, "Whawu! Mena
wakhuthini, Kuyha mawu
yikujumisa! Kunqisha siya-
mbi yikujumisa. Lunyawo
alunampumulo. rawo wote
ufike kwami." Siphume siya-
mbe siyambi. nangembili
siyokhuluka baseyulala
njalo bengasibiti mali site
sifike la beziya hona.~~

Lowo nje, kwakunomoya
webanu kucala, ingakafiki
inkolo eliveni.

Yafika, ke, inkolo. Kwa-
ba sengathi ifike nangqubo
kumunni jikala. Baphala ba

K13/27

numtane ngokh. Kwabonaka-
lai ngetedo kubam kokuthi
lano iyahulumas kubona. Iya-
funjisa ifunjo nangasile neta-
bulala live.

Kwaba sengathi bam boke
bayaphenjuka bayaholwa.

Kwaba yilowo noholwayo, wa
① lala ingubo yakubo. Wa ② la-
hla kuqala kwakubo. Wa ③ lala
similo sakubo. ④ Walahla mihw-
ba yakubo. ⑤ Walahla kwaha
kwakubo.

Khako! yonakala ke injaka
nohlanga mume ayilutho! Iya-
mba nje nase aumwethembile
mume Yosi!

Mume.

num

Kwenela kufika buholwa, wa
thathika mume. Wathi mhla
ephenjuka, wakhumisa tingu-
bo tahi wathi yisono kungqoka
ingubo yakubo. Wathatha ingu-

ko yebalungu wayigqoka. Kwathi
uakhohwe impela.

Kwasekuthi mangabe ebona
muvu nobince sidawaka ne-
libeshu wambukela kasi wa-
thi liqaba leli ngoba liya-
binca mina ngizikhohwa
ngoba ngiyagqoka.

②

Uehlukana nemabele. Ku-
da kwendaba nokonala ka-
numtane kase yitikhumbane
kwathiwa emakhohweni awa-
dliwa mabele, lijiki, ne-
mahemu ngoba mangabe
uphuta mahemu ndla iyo-
nyana. Uda emnceleni. Uto-
buye uphude lijiki futhi. Uto-
ba nesono ungaba usaba yilona
likhohwa.

③

Kwathiwa lahla similo se
bugaba wede similo sehafun-
jisi. Hafunjisi, ka, yibalungu.

Ngoba bahlopha.

530

④

Kwathiwa lahla mihuba ya
kini yemvelo. Wede mihuba
yebafunjisi. Bafunjisi yibelu-
gu, ngoba bahlopha. Ujilahlala
yakini ngoba iyiso, ungene
ungene eZubwini mangaba nsa
bambelala emihubeni yebugaba.

⑤

Umunu ngeluthando lwaha
wayeselahlala nendab yekhwaba
yebugaba wahlala endlini
yebahungu.

Yini, ka! Ka! Munu wa-
lingisa inomli nya kogana.
washiya kobe kwekhwaba kasi
waphuma waya kogana
ebuhobweni. Akumlungeli.
Nomava awusaho. Ngoba
nemagaba usewenyanya.
Nalaha kulomenjo waha
awamchumi. Useyisiqinga-
tha, nje, ka, ngoku.

Ngiyabuta kumina Makhozi

5.

Kojwa nahi ngoba munu esayi
 lihohwa wayesayolahlas kwaha
 indlu ngebwani? Sigungu? Yini
 ngoba sigungu sefulwe kahle se-
 da indlu nephote kahle kanga-
 ka? Nengena moya nangato
 timboko tesigungu nje. Kuthi
 noma munu ngaphumle-
 langa kuthengisa mafasitela,
 moya udhule ungena ngetiqw
 tebwanii?

Munu indlu yaha yebwani
 ayinamaka kahle ayiquchule
 ngelujaka, phole. Enke na-
 miqako, le, emithaphweni yayo
 ayilobe kahle indlu yaha, a-
 hlala kukuhle.

Uyasuka laho umbu si-
 juli uyayigandaya kahle in-
 dlu. Uyayiguqala iba, luhla-
 ta. Aloku ayisinja, nje.

Aloku eyshanela ingahlalwa
mpukana.

Yini ngoba indlu nenja-
lo iyafujumala ebusika, iya
banja, ipholile ehlobo?

Kojwa, ke, makholwa athi
yimvelo, la, yisono. Beyimbi
lendlu. Sekufuneka Thayela
Nathayela lowo bangabe beca
yifeta mihuba yawo.

Munw abange ngekuthi
mangabe ngiwuthengile nge
wushayela ephakleni nge
be ngiqedile. Bayongibona ko-
kuthi ngisikhohwa.

Angaqabangi kokuthi
belungu baha ngawothayela, nje
banelisu labo nabaledayo. Kasi
bagandaya ngenapulangwe Etulu
ngekuthi bafihle thayela nge
napulangwe. Mangabe botha-
nda nakemaqeleni bafake mapula
ngwe. Babe seberambe befaka
tibusko tekungenisa umoya.

Mangabe sebhala ekhathi, ka
 buye bamboze ngetinjwanq
 hona laha kuletimboko netijiti
 -buko, ngoba kuhanya, kunecimwe
 sihathi akufuneki kahulu.
 Kunecimwe sihathi kuyafuneka

Kube sekuthi letindlu ta-
 bo ehlobo tingashisi kambi. Futhi ebu-
 sika tingabanyi kabi. Futhi ne-
 kigonsa kwathayela akube kusaqo-
 nsela etinyweni tebanu, naketulu
 kwebanini.

Umnikati wayo ke, ahululake
 ngekuba ayibhale indlu yake,
 nemahla yayo ngalelosu lahe
 nelithandwa yihlitiyo yake. Ko-
 jwa lendlu yona ehlobo inga-
 be isashisa njengoba bekungu-
 shisa thayela engambozwanga
 nge mapulangwe. Iphole njenge-
 ndlu yefulelwe ngesiqunga, yaga-
 njaywa ngesijuli.

Siqunga nje sihla ngoba ma-
 ngabe mawu esuke esefulelwe

ngabunono sibukuka kahle. Inonje
neseyikhupha yikona kokuba asiseho
kahle eliveni. Sifuna kuphela.

(4)

Ntshi mihuba, le, yayifwanele
kubabwa yoke? Mina ngibona senge
thi nemimwe mihuba yayifwanele
iyekwe. Kojwa kuhona nemimwe
mihuba neyabe mihle ingafwa-
nele kuyekwa nona banu behobwa.

(1) Njengalombusi wetinombi, nje,
wawumhle kahulu. Wekuhladek
Manombatana ayehula ephethwe
yibonina. Mangabe seyingena
ebombini ke seyingena em-
shungwini wetinombi takuleso
sifunja. Tinombi netimela i-
hladeko. Tithelane toha tindlela
tekuvika bafwana.

Titati tinombi kwekuthi ti-
yisitsha selikhethelo eliveni. Bun-
benombi bweda batali bethwale
siqhobo. Tijalane tojwa, timisa-
ne kahle. Tihlolane.

Mangabe kuba tona inombi na
 thanda kweda bufebe, ibithwe ehla-
 nganweni enjweni methile. Lithethwe
 yitona tinombi. Mangabe liyilahla
 leyo nombi, ijeze. Noma be inga-
 katonni ibisacala nje kweda ukhu-
 ba webifebe nojumata tinombi
 takuleso sigoji, iyajeza.

Mangabe sono sayo silingene
 kokuba ishaywe, tijishaye. Tijitshu-
 le kokuthi mangabe iloku yedenje
 tona titoyesula emhlanganweni
 wato. Futhi tijiqeke ehaya.

Nayo, ke, inombatana ihlale ye
 saba. Yesaba namamwe.

Futhi ukhuba wekuphuta
 lijiki nekuphuta lohe lolujakanayo,
 wawumuhle, Nagwayi, nesangu,
 nato tohe tino netibemwango.
 Bewumuhle lothetho ngoba kua-
 kungavumekile kwekuthi ingama
 ingaphuta. Kwakuphuta ba-
 numtane bojwa. Notalukati.
 Bafwana bengaphuti, kuphuta
 majoda ngempela. Tinombi

nabomahoti bangaphuti. Kuwuthetha
nje lowo, ucinile. Kuyilikhado
kubona isiva ijakiwe. Noma ibe-
ma gwayi. Nenombi nganokufu-
-nayo.

Miringi, ke, nemimwe mihuba
nemihle. Noma ngengenakuyiceja
yohu kulesihashana, ngengabuze
ngiyibale. Masje ngisajake le-
njaba yami nesngizicalile.

Awufoni, mihuba ke, ngeke
suyiconjel mihuba yesive nesi-
hlophe. Suyayati mihuba yeba
funjisi. Mihle yohu. Kojwa
asihlali nabo kojwa. Bayibefu-
njisi, nje, nabo bayisive si-
mwe nebelungu.

Belungu nabo ave beyima
hohwa bohe. Tyengebarnu ave
beyimahohwa bohe.

Mangabe sesiyilahlile mi-
huba yohu yelkothu, sitofuna
kweda mihuba. nemimwe. Sesi
totiborela, ke, kokuthi mihuba

yesive nesihlophe yuzona nemihle
ngoba buhloha sabuthola kusona
kanti befunjisi ave behleli nathi
nyalo. nemihuba yabo nemihle.
Thina sihlala nebhungu.

Akufwanele sibe sisabone
mlungu eda ino yake sibe sezi-
thathele. Ngoba nabo nemim-
we mihuba yabo mihle nemim-
we mihi. Kuthatha kukhohlakaka
kwalesimwe sive sikwede ngo-
ba sithi leso sive siphambili,
akuna kusisiza kungqono kunga-
yedi. Munu atyekele kuyeda
mihuba leyo nayibona imihle. Ede
nemihle.

Sagqoka sawufihla utimba
kwaba kule. Mangabe seku-
qhamuka imfashini yekungqoka
tingubo netingenamhono netighe
mukisa tiboya temahwapha, tibe
yimigexo neyamba ngetulu kwon-
abele. kufwanele thina singa-
yedi. ngoba ebungabeni bethu

kwathirwa yisono kuveza utimba.
 Ngokw, ke, lemfashini asicafwanele
 kuyeda thina ngoba sesayeka ku-
 bingqa sesiyagqoka, siyahohwa.

③ Leno futhi yesimilo yayamba
 ngelindlele. Bafuyisi banesimilo
 nesihle kahulu. Kojwa abevi
 bejisive bojwa. Sive sekhwabo
 yisive sapahungu. Ave behohwa
 bohe behungu. Nabamwe bane
 similo nesihle, behungu. Nabamwe
 baba kansimilo nesimbi.

Njengakato toke tihlobo nabamwe baba
 nesimilo nesihle, nabamwe baba nesimilo
 nesibi.

Thina banu nabamnyama, ngekwe-
 mba kwethu befundisi saqabanga kweku-
 thi yohle ino neyediwa umunwe nohlophe
 yihle. Yohle ino neyediwa umunwe no-
 mnyama noyilqaba yimbi.

Lengqondo yethu yagqila ngakesifatane-
 ni sekhwethu. Kwathi laha kufika u-
 mlangu wenjoda ehaluma kuganga esi-

fatāneni, samhlekele. Asatē ~~sameswa~~
 sameswaya. Wale wangena umlungu
 nongaholwayo. Wangena ngakesifataneni
 Wangena ukhono nesiphanga.

Okathe kwethukeka kwakuphembek-
 ka sive nesimwe. Wabona inombi
 yemunu nebewuthi itiphelhe kahle,
 igqoke neticathulo, ifulasha netinywele,
 ingenasoka, uthi manganabe uyibuka
 uyethembe ngempela uthi impela
 inombi yabani uyiliholwa. Isiyambisa
 kwemlungu.

Uyayethuka ngoso isigone ingane
 nongalwati lukhobo lwayo. Ingevi iwu-
 munu. Kojwa ifwana nemlungu, ngo-
 ba tinnywele tisonjile. Kelihala licwijil-
 ave liyicidarvati njengelemunu: Nemehl-
 abuhlata. Nakebusweni ihlopha.

Leno ijingise kubanu. Babuluma
 bengqumutela kasi. Bethi yihloboni
 nephethwe wunwanwa wasibanibani
 ? Kani sasithi uyiliholwa, nje, aqo-
 mile, kani buholwa yikwedenje?
 Maqaba ke, athi, "nekangqono ngeke

sihohwe thina netingana tethu. Umuhu
 munu laha ehaya notogona ingane
 neyisiyepbunga. angayidileli nampho-
 yiso nalenomli neyide leno.

Kube sekuthi nangake inomba-
 tana iwedile lokhuba nomubi kanga-
 ka, ufike nebatali bayo sebethonyeki-
 nye, bengasawubisi namphoyiso lo.

Leno yafumanisaka yedeka eliveni
 lohe, lekhwethu. Kwasekugambeka
 sive nesha nesibitwa ngekuthi
 yima Basitele.

Uma sifatana sesive sibuthaka-
 thaka, sive siye sibe buthakathaka
 Uma sifatana sesive sigqho, less
 sive siyahloniphaka.

Ake nibeke sifatana sema-
 kula. Siyahloniphaka. Asibonwa
 sifihlwa ngale etundlini.

Ake nibeke sifatana sekelungu
 Aseshelwa wumunu. ngeke, nye,
 uyibone inomli zemlungu ithanda
 munu. Uma kuyikuthi kuka kwedake
 nempela, batali bathatha tinyathelo
 ngemandla. Babehlukanise benza-

Konani.

Ungeke nje uyibone inombi
yemlungu igone libasitèle lemumu.
Ungeke nje uyibone inombi yeliku-
la igone libasitèle lemumu.

Kojwa ungabona inombi ye-
munni igone libasitèle lemlungu,
ubone inombi yemumu igone libasi-
tèle lelukula. Kuba sobala, ke, kwe-
kuthi luhlanga hwekhwethu luqinde
tehwa yisifatana salo. Asitihloni-
phi.

Asitihloni phi, nje, sifatana se-
khwethu, kweda nabo bamu beli-
bandla. Banokhuba nobuthuntu,
Kwediwa yini bona, mangake
bekona inombatana itiyambela, nje
babe sebeyikhutela tiza?

Hwe, nje, noma uthi uyatiyamba
la nje, wahlangana nebamu besilisa.
Kutoba yilowo athi "Ishubu! Ngilala
ngelisaka!" Nomumwe athi, "Wobu! Qomani
nombi!" Nomumwe athi, "# Yeyi! Uya-
jela nolala esifubeni kuwe!" Nomu-
mwe uwe, nje, ethi, "Ngokudla nini we-

nombi? Wota sishoni lakaya esihlahle
ni ngikudle!"

Uve kuyamba utimba ukushiya
Kojwa tohe letino tibulumwa yibama
besilisa batibulumwa njalo behlisa
sifatana sabo. Bayaigona eliveni
Sekuwa nebalungu, nemakula.
Beva isiva yemum igona
sifatana sayo.

Sekuhla, ke, ekuleni naku
mlungu kungena ngelinxeba.
akhulumo yona leno nengele
kangaka esifataneni semum.
nababuthakataka, ke, besifatana
bavume. Bede ukhuba nemum
wethive nongeluhlobo lwahle. Kan-
dukuba kugqamuke loluhlobo no-
lwethukekileyo, lwemabasitele.

Kuhle bafwana bekhwethu ba-
qale nesimwe similo. Bafwana,
hloniphani manombatana. Ni-
wasite. Ningawagconi. Manga-
be inombatana uyithanda, kuhle
ukhulumo kahle nayo. Uyeshele

ngelisen nelihle. Ingati ibonwe
 yibo bohe banw kokuthi uyaye-
 shela, ngoba usuyambe uyivim-
 bela eivindleleni. Usuyambe uyi
 fiboga, uyibamba. Usuyambe
 uyigona ngawo uhe mandla
 aho! Kubi loko.

Khulumani kahle netinom-
 bi. Mangabe uceye kuyithatha
 kungqono, nona ukhesikoleni, u-
 hlele neliprincipal lesikole nafa-
 nja kusona. Ucele lisu lekweshe-
 la leyo nombi, ngoba awudlali
 ngayo.

Ngithi liprincipal, linga-
 kuhlelela lisu nelifwaneli lekuba
 uhulumane naleyona nombatana
 ngasese, ngakanale kokuba u-
 yambe uyigona ngembili kwe-
 banw, uyehlisa.

Futhi inomtatana ikutha-
 nda, kuhl kuba yitigugu loko
 kuwena. Nawe uyithande. Unga
 alali ngayo ingane yemum uye

de sifebe saho. Khumbula kokuthi
luthando luhle. Alungcolile ngokwalo.
Lwadalwa uThixo. Naye luqobo
lwahle, Thixo uyiluthando. Nebanw
labakhoda yena bamkhoda ngoba
bethanda bona kumkhoda. Akute
kungacinjelwa munw kokuthi
akhohwe.

Luthando luhle kahulu. Loniswa
yibanw. Tinombi tenw tithande-
ni bafwana. Ningedi mihuba
nato. Mangabe senibona koku-
thi senikhulile, anse nawo man-
da ekutibamba, yambani niye
koticela tinombi kubatali bato.
Nitolobole. Nishadiwe nato. Ka-
nduba nitibone kokuthi tiyiboma-
hoti benw endlini.

Ma nederjalo, niyohlomphe-
ka. Nenzalo yenw iyohlomphe-
ka. Nesifatana sakini siyohlo-
mpheka. Nani banw nabam-
nyama yibona ningaba yisive-
ke, nihlompheke.

Lenjaba ngiyizamile kuyibeka ngema nani ayo, nayiliqiniso. Ngiyethemba ngithi aluko lukhlangothi nengilulimatilayo.

Bafunjisi Angixabene nabo basisita kabi basihanyisela Nkulunkulu. Sathola nekufunja.

Belungu na bangahohwayo angixabene nabo. Ngixabene nekweleleka tingane tami. Bona bahlle mabasebede yohu misebedi yabo ngenkululeko njerigoba beda. Yitingane tami lengixabene nekuteluleka kokuba titiphathe kahle behona bona.

Makula angixabene nawo. Kuhlle asebede yohu misebedi yawo ngenkululeko yawo na kuhimani. Muna ngixabene netingane tami kokuba titiphathe kahle ekhona.

Silisa sethu yisona ke nengikhala sengathi singasita sifatane sethu, ngekusihlonipha. Ngoba

mangabe silisa sesisihlonipha
sifatana, bamu nabamnyama
bayoba yibam, babe yisive.

Sifatana, ngixcabene naso ma
sinjinja. Kuhlē kutiphatha kahle
ngoba yithina siphethe kufa neku-
fihila kwesive sekhwethu.

Angixcabene nemabasitele.
ngiyawajabukela ngoba nawo
awatejanga. Mhlambelwona aye-
yokweda kangqono kunebatali
bawo. Asefwanele yikuba ethwale
nzima ehlabeni ngenca yebatali
bawo nabawaqalayo, njengoba
umbalo wati, 'Lona taboyise tokwe-
hliselwa kubanwanwa. Kwabesi-
tukuhwane sesitshathu nakwese-
sine sanabangitōnjayo.'

Ngako, ke, labamu bayisive ngo-
ku. Sive nesihona. Kuhlē nje
kohe nokwediwa wuhulumeni.
ngoba etinja weni ngetinjawo,
hulumeni nyazama kubabela
tikole la betofunja hona. Nabo
baphucuke babe yisive nesihlonip-

hekibeyo. Nesinemisebedi nemihle ne-
khanjisiweyo. Loku kwede kokuba
tohe tive netilaha eliveni lekhwethu
tikhale kahle tisebede kahle. Tikhloni
-pheke kahle.

Noko, ke, sengiqedile ngalenjaba.
Ngithi, kinina, ngilingile ukukhu-
luma kahle ngayo, noma kunjinja-
ba nenzima kunjibuhuma. Ninyo-
ngixolela, ke, bazahwane. Angijonge
kulimata munu. Ngijonge kusita
kuphela.

(2)

Kwehlukana nemabele kwale-
tha ingoti. Mabele yikudla. No-
ma egayive mabele yikudla. Li-
jiki nte njakwe ukusuthile.

Mina atange ngiliphute
lijiki. Ngako ke, yimina ne-
ngawubambazo uthetho weba-
funjisi. Nguyati kokuthi angu-
namunyu waluphudo.

Ungathini, ke, banu naba-
mwe baliyeka lijiki ngoba liji-

sono. Kojwa babona kokuthi
nempela bafunjisi batomjela
bathi kuyena uyiliqaba ngo-
ba usaphuta lijiki.

Abe seliyeka, ke, munu
lijiki. Uliyeka njalo, ihlitiyo
inelibabalazi. iyaluthanda
luphudo nokudakayo. Lijiki
uliyekiswe zikuba etobonwa
libelelwa abonwe eliphuta
kuthiye uyiliqaba. Abe se-
liyeka ngoba ethokotisa mfundi-
si. Mangabe mfundisi enge-
ho aphude. ngoba ihlidiyo
yona iyalithanda lijiki.

Umunu nonjalo, ke, wuye-
na lona noyeka lijiki aphu-
de Adloyiya leti. Shukela
phela wona awuthathi tisuku.
Ubila ngoku. Mangabe uwi-
vubele kusihlwa, uye uwi-
hlude ekuseni.

Yibo, ke, labo bamu naba
yingoti. Bapheke tidloyiya leti
bayambe befunwa nayimapo-
yisa. Bayambe bebambwa be-
bophwa. Babophwe ngeno ne
bajaka beyiphute ngelikopi.
Bayotshwe bengasuthanga
nekwesutha. Demane baphuta
ngeikopi ye.

Mabele wona ayikudla. Aye-
yikudla nakugali. Ngoba ane-
sithudi wona. Nahulumeni
nangoku awavalele.

Ayikudla kunqaba adlayo
ngoba ayesuthisa. Mumu
ngeke ejakwe engevi elen-
thi lijiki. Ucala ngekuba
aliphute alesuthe kanduba
ahlakaniphe. Iulhi mumu
ejakwe ylijiki ave ejakiswa
kwemumu ejakwe wubulandi
Au! Umumu washenke ejakwa

K13/27

abe yimuphu. Kube sengathi
 usehula njengeyuku mangabe
 ihwelwe umphusho. Kojwa
 mahowa namaringi aseyal
 yeka lijiki, mangabe lenq-
 behwe yimithetho yehbandla
 lawo. apheka st ukela a-
 phute wona.

ngaha nje esikoleni
 sekup pekhwethu lapha ali
 sapheka lijiki ngoba loko
 wuthetho wek howa. Nemp-
 la mahowa ayahlonipha
 angalisi lijiki.

Kojwa eda incaha
 ngoba apheka Bula de a
 phute wona. Mangabe se-
 kuvakanisekile, nje, apheka
 ceje athungele ethubothini.
 aklelise mankomishi ngeli
 (Wray) thileyi. Kani kuloku
 kuthungwa nje kuthungwa

shenke. Kubekwe mathibothi
namabili kamwe netiyomi-
shi netibili yihona mangake
kungena mfundisi ayamba
nanomumwe mumu, bona
bafike babaphutise kuleli
thibothi nelinelitise. Kube
sekukhiphwa lithileyi leli
letitsha nebetiphethe shenke.

Ufike le nthophisa shenke
lo, bebitana. Bathi, "Umano-
mumu uphi? Aphenjule nomu-
mwe athi, Ngimbone lahaya
kwambele.

Sebetoyamba, ke, banye kohla-
ngana kulowo muti. Kuthungwe
Kuthungwe utona bulande.
Ngoba nanomumu yiligama
lawo.

Kojwa, ke, bayaholwa. Bawa
yeka na Bulande nemabele.
Kojwa badla Bulande, Lero
nekwela ekhanja masinyane

Kuncono kwethembeka
 kunetino tohe. mangabe u-
 phuta, phuta. Wative
 kwekuthi uyamba nje uyali-
 phuta lijiki.

Mangabe ungaphuti. Kwative
 kwekuthi awuluphuti lijiki.
 Na Bulandi awuwuphuti.
 Loko kuhl nje. Akusiti ku
 thokotisa befunjisi bahlale ba-
 kwethembela kwekuthi uyilikholwa
 labo, kani nkulunkulu uya
 kwati kwekuthi wena uphuta
 Bulande.

Netingane tesikole netini-
 ngi tiyamphuta Bulande. In-
 phiwa emakhwabo mangabe
 usuke uphikwe.

①

Ngibuta tiwaba kokuthi
 tiyisono ngani? Nelibeshu?
 Ngoba monli yemunu uye

(geens No 104)

105 K13/27

531

uyifiqe ivunule buhlalu bayo ne-
tino tayo, iqonisa, qo.

Ufiqe isiva yemunu ibincile
yavunula buhlalu betinombi
tayo. Yate yaqonisa qo.

Ngithanda kuyamba kwa-
ko banw bangakandle. Baqho
loshile. Bayamba babeke etulu
kahi phe sigaga. Balahle ma-
hlombe ngemuva, banyakatisa
tandla.

Umunu umbone eyamba
kokuthi anamahloni alutho. U-
phefumula ngalokupheleleyo.
Maphaphu ahe ayamba kahle
ayibo naleno nabathi yi T.B.
egatini kuye.

Ufiqe likholwa selitibophe
tinjawa ngeticathulo neticinayo
seluyambe liqhenya sengathi
lishile. libeke kasi tinjaba
temqhenyo ngoba lifake ti-

sathulo. Ufiqe selifake tohe tin-
ngubongubo leti netifakwa yi
mahohwa ngakasi tekusekela
utimba. Beselifaka tangetulu,
ke. Liqhenye iqhenye ngeti-
sathulo netingubo talo nesiggo
ko salo, noma yilijaku.

ngoba phala kubukeka
kuwuthetho pemahohwa kokuthi
lithi mangabe lingasengane
leluke ehanya. Mangabe se-
lishadile lishuqule ehloko. Ma-
ngabe lingashuqulile, ke, litofaka
sigqoko. Selote life lingasaya-
mbanga ngehloko.

Kuthwe uyahlonipha.
Besengimangala nje mina koku-
-thi thina sawuthola kanjani
lokhuba wekubopha ihloko lona
ngoba uyangihlupha mina.
Angati kunabamwe.

Awubeke. Ngitofike nge-

luke kahle tinywele tami. Besengitifikhla ngekutibopha ngelijuku. Ngihlale ngihlale ngiticace ngiteluke futhi kahle. Besengitibopha ngelijuku. Tingabonwa munu.

Lelijuku litote lube yisibango ngoba tinywele tibophwe njalo tiyashiselana. Iiqothuke Kojwa tinywele yebuhle bwe-munu wesifatane.

Mina ke banu bangibona ngani kokuthi ngimuhle kangaka, lokw tinywele tami ngiteluka ceje ngitibophnje?

Behungu besifatane bayamba ngetihloko tako. Kafake tigo oko tako mangabe bethanda. Babophe ngemajuku abo mangabe bethanda Kojwa ababophekile. Bakhulu lekile. Bangakweda nabaku-

thandayo ngemahanya ako.

Makula awatibophi tihloko tawo. Atibopha mangabe ethanda. Agqokisa mitimba tingubo leto tetimba.

Maqaba qwalibophi lihanja ahlonipha ngemawazi, nowediwe ngongqolot ngebuhlalu, waqokiswa kises coco ehloko. Timywele tawo tihlala tediwe kahle. Atibophwa. Aticothuki.

Ihina, ke, satibophelani timywele leti? Sajeziswa ngo? ba sijimaholwa yini? Ngoba netimywele leti tibuye tishiselane ticothuke, nje sitokwedenjani. Au! Yisitokwe kuba ufati weliholwa. Wote ufe ubophe ihloko.

Sengejuka kahulu. Kani ngihuhuma ngetilimo. Kojwa tilimo leti tida tidlo. Tidlo

Idliwa yibanu. Ngako ke yohu
leno yomwe, iblangene. Iya-
yambisana.

Ife.

Ife yona iyatshalwa, inetihla-
mou netingangetemabele. Iya-
khahlala njengemabele. Ivushwe
ceje idliwe. Kudliwa lizele
lazo. Kukhiwe mnyani uye
kolengiswa noma u phanyekwe
chaya endlini nebaswayo. Uyo
kwethulwa mangabe sekuli-
mwa, uye kohlwanyelwa.

Awuko, ke, nomumwe usebedi
wemfe. Idliwa lizele lelo kuhlala
Ngetihathi kufulwa. Mumm
ayambe nengane. Afule afule
agcine. Abe seha inyanda
yefe. Ayibophe. Yethwalwe yiyo
ingane leyo. Bafike babelwe
badle chaya.

Mbila

Nomusha uphekwa lifuthu, na
 jeqe, nemahewu, nelijuma (liphalishi)
 nomdokwe. Wosiwe futhi upheke dobe ta-
 bontshisi
Nomjala ngaywa imuphu
 ubonje liphalishi nemahewu nem-
 jokwe, namasohapha nesijingi
 nesigwamba, nelijiki naphiwe
 tiryuku nemayashi netingulube.
 neluphuthu nedobe tabontshisi
 nedobe temasi. nem bantshi.
 nemaqebengwane nemkhupha.
 nemkhupha nofakwa enyameni
 nesangcobe. Mabele.

Asila lijiki. Aphekwe dobe.
 Tihlafurwe. Tirube masi manga-
 be tiwumcaka. Kusilwe lipha-
 lishi nelijuma. Kwediwe mjokwe
 kwediwe maqebengwane, na-
 khukhumala. Neluphuthu.

Bontshisi

Uphekwa mijumbu isemisha
 ibe zimifino. Uphekwe sewomile.

lutiti, nesithwalaphishi, nesibaqanga, nemkhupha. nesitambru
Tindlulu.

Iphakwa mkhwili tisemadi
Tome ticobolonjwe. Iphakwe
nedobe nesitambru natojwa
tiphakwe tibonjwe siphuphuthu
Imbumba.

Iphakwa yomile yacobolon-
jwa. Iphakwa ~~sipha~~ siphu-
phuthu. Ixubwe nedobe ixubwe
nesitambru. Yediwe lubwiki-
ta lwelutiti.

Matambane.

Aphakwa ecweciwe. Abon-
jwe sibaqanga. Aphakwe tiga-
qa. asikwe ticwecwana titho-
swe ngemafutha. Aphakwe ne
nyama. adliwe nelaryisi
~~abonjwe ngempuphu~~ Edi-
we sitshulu adliwe najeqe.
athoswe ebonjwe edliwe

tigaga njenge makhekhi. Ayavw-
bela. Eda nembiliso yetwa ne-
yetishimeyana.

Batata

mahasi abonja sigwamba.
Tigasa tirubela mahawu. Uphe-
kwa nemahasi. Uphekwe n-
hlu biwe, Ubonjwe wojwa.
ubonjwe nemaphu. Ufakwe
esitamblwini. Uphekwe na-
bontshisi.

Majumbi

Akhishwa mmenke (tinjalo ne
tisekandukuhlada) esahlakulwa
ndliwe. Avushwe. Kuhiwe ma-
gwagwa kubonjwe sigwamba
ngemitheke yawo. Kuphutwa
ngelhasi leljumbi mangabe
kuhlakulwa. Ambiwa aga-
lelwe ngelibojwe nemahasi.
Akhutshwe esedliwa. Acwecwe
aphekwe nenyama noma nemafu-
tha

112

K13/27

530

Manongomane.

Awaphekwa ojwa. Ayagayi-
ngwa nemahasi. Agotsholondwe,
asilehwe emifimfeni, nakesita-
mbwini. Nakenyameni.

Mathanga.

Kudliwa mifino iqobelwe
ingetigabe. Kudliwe tigabe,
nemqheke (nacezu) nesijingi
nesigwanda, nesipawupete
(Bontshisi uhlanganiswe neli
thanga). Nebuthumbu,
nengxosha (lithanga hawecwi-
we labonywa).

mahabe.

Ave mnarji mahabe. Indle-
la yekudliwa kwawo yimwe.
Anqumwa tingebeli ntimbili.
Kudliwe kudla ~~nokhath~~ hathi
masehwa.

Ajidliwa mifino yawo. Adli-
wa eyitigabe netisathambile.
Kuphela. Mangabe esomile awadliwa

~~113~~

K13/27

530

Mabeqe.

Awadliwa tinanga. adliwa
sinyazi kuphela. ~~nembo~~ nem-
qheke wemabeqe awediwa.

Maphudi

Adliwa mqheke nesizimzi
nesipawupete.

Imbondwe

Yona iyembiwa, nje, ige-
~~to~~ twe uhlaba iphekwe ne-
mahasi. Ivushwe ceje iphakwe
idliwe kuphela. Iyahlubwa
phela mahasi mangabe seyi-
vushiwe.

Magula.

Mangabe ehlade kahulu,
umniniwo angawaha tiga-
be atiklabele atipheke. Ma-
ngabe esecinile awayeke ate
avushwe. Awageze, ethe kuwona
masi. Wona ke magula ma-
hulu mpela ngoba etha lubisi.

114

K13/27

530

Mathongwane

mathongwane, yihloko yema
gula. Kojwa kona kudle ngf
ngokuba kunqane. Kulungana
gwayi. mangabe kusekhla-
ta kudliwa tigabe njenge
masehwa. Mangabe sekomile,
ke, kuphelewe kwejelwe kokuba
kucine. Kugeqwe. Kuthe zwayi.

Banw bangoku bawatha-
nja kabi mathongwane. Bohe
laba nabayitinyanga, baze
bagcushu kuwona lufufunya-
ne lwabo.

Ufike belubonga bethi,
"Sika nomasikela!

Bukuda kwesinengwenya!

Umfishane nongubo tinyathelwazo

Qolotha kamimango!

Manga dliwa tomo!

Weshaka kawushayeki!

Wena nojuma uhleti kaMwedi

530

1/5 *

K13/27

530

Welenbe nelega namamwe malembe
Injaba nengayiva ngamncane
ngate ngahula/ngayibona
ngemehlo.

Sika Nonkenba!

~~Balubonge balubonge lufu-
funyane lwabo mame babuye
bayolufaka etinganeni tebanu.~~

Kuletimo tohe netilimiweyo
yisigwamba sabatata nesemi-
thebe yemajumbi sojwa ne
sidliwa ngendlala.

Kuqishu kuba tohe letilimo
netibalwe laha, tidliwa e-
kwindla. Tome ceje tivunwe
ebusika. Tibe setidliwa kute
kubuye kwethwase lihloko
kufike kona kwindla futhi.

Sigwamba yikudla kweba-
fati. Netijeku temajumbi futhi

ends 530